

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ
МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ**

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти
освітньої програми Середня освіта (Географія)
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)**

Укладач
Олександр ЛАВРИК

Житомир – 2021

УДК 911.2
Ф-78

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 17 від 24.09.2021 р.)

Рецензенти:

Воловик Володимир, доктор географічних наук, професор кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кравцова Ірина, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Гарбар Олександр, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Ф-78 Фізична географія материків та океанів: методичні рекомендації до виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти освітньої програми Середня освіта (Географія) спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) / уклад. О. Лаврик. – Житомир, 2021. – 73 с.

Викладено рекомендації до підготовки і проведення практичних занять з фізичної географії материків та океанів. Запропоновано орієнтовний перелік тем рефератів для підготовки до виконання самостійної роботи.

Призначений для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою «Середня освіта (Географія)».

УДК 911.2
© Лаврик Олександр, 2021
© Житомирський державний
університет імені Івана Франка

ВСТУП

Одним з найважливіших видів навчальної діяльності за освітньою компонентою «Фізична географія материків та океанів» є практичні заняття. Вони спрямовані на отримання здобувачами вищої освіти навичок та умінь для застосування теоретичних основ курсу при вивченні загальних і регіональних матеріалів. Без цього не можна реалізувати одне з найважливіших завдань сучасної освіти – формування у студентів наукового світогляду.

Практичні заняття мають за мету навчити здобувачів вищої освіти працювати з картографічним матеріалом, навчальними посібниками, додатковою літературою та Інтернет-ресурсами, а також одночасним використанням різних джерел знань.

Практичні заняття передбачають різні форми виконання завдань: роботу з контурними картами, усний або письмовий аналіз, складання графіків і діаграм з залученням цифрових матеріалів, розміщених у таблицях. Методичні рекомендації передбачають завдання, які є обов'язковими для виконання усіма студентами, а також самостійну роботу. Остання розподіляється серед здобувачів вищої освіти у залежності від їх особистих інтересів і рівня підготовки.

Головне завдання практичних занять – прищеплення навичок роботи з першоджерелами, складання детальних робочих конспектів, а також розвиток розмовних якостей.

У процесі практичних занять поряд з програмним матеріалом на обговорення виносяться низка дискусійних питань, обговорюються новітні досягнення географічної науки.

Деяким студентам доручається підготовка коротких доповідей і рефератів, щоб спонукати слухачів до творчої дії – до подальшого самостійного більш глибокого вивчення першоджерел.

У методичних рекомендаціях наводиться набагато більша кількість завдань, ніж їх можна виконати за час, відведений навчальним планом. Тому викладачеві надається право вибору кількості завдань, узгодивши це з тематикою лекцій, наявністю посібників і літературних джерел, складом студентської аудиторії.

Здобувачі вищої освіти виконують практичні роботи на аркушах формату А-4. Кожна практична робота повинна мати титульну сторінку (додаток А). У звіті до практичної роботи студент вказує номер завдання і виконує його, користуючись методичними рекомендаціями. Після опрацювання завдань необхідно зробити відповідний висновок. Звіт здають викладачу, який оцінює роботу та проставляє на ньому свій підпис. Виконані роботи здобувачі вищої освіти групують у папку-швидкозшивач і показують викладачеві перед іспитом (заліком).

ПРАКТИЧНА РОБОТА №1

Тема. Аналіз розвитку сучасної структури материків та океанів

Мета: вивчити основні гіпотези про походження материків і океанів, взаємозв'язки між структурними одиницями земної поверхні, навчитися давати характеристику закономірностям розвитку її сучасної структури.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Схарактеризуйте відомі вам гіпотези про проходження материків та океанів, заповнивши таблицю 1.

Таблиця 1

Характеристика основних гіпотез про проходження материків і океанів

№ з/п	Назва гіпотези	Суть гіпотези	Основоположник гіпотези та рік її заснування	Значення для науки
1.	Плутонізм			
2.	Нептунізм			
3.	Теорія контракції			
4.	Фіксизм			
5.	Мобілізм			
6.	Теорія літосферних плит			

2. Користуючись рис. 1, замалюйте основні етапи формування материків і океанів Землі та схарактеризуйте їх сучасне положення.

3. Дайте характеристику кожному етапу формування материків та океанів, заповніть таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика геохронологічних етапів формування материків та океанів

№ з/п	Назва геохронологічного періоду	Роки	Характеристика етапу

4. Користуючись рис. 2, на контурну мапу світу нанесіть межі між літосферними плитами, напрями їх рухів та заповніть таблицю 3.

Таблиця 3

Аналіз рухів літосферних плит

№ з/п	Назва літосферної плити	Назва материка або океану	Напрямок руху	Швидкість руху	Результат руху відносно сусідньої плити

5. За даними рис. 2 та географічним атласом, нанесіть на контурну мапу світу Тихоокеанський, Середземноморський, Урало-Монгольський, Атлантичний та Арктичний геосинклінальні пояси. Схарактеризуйте їх географічне положення.

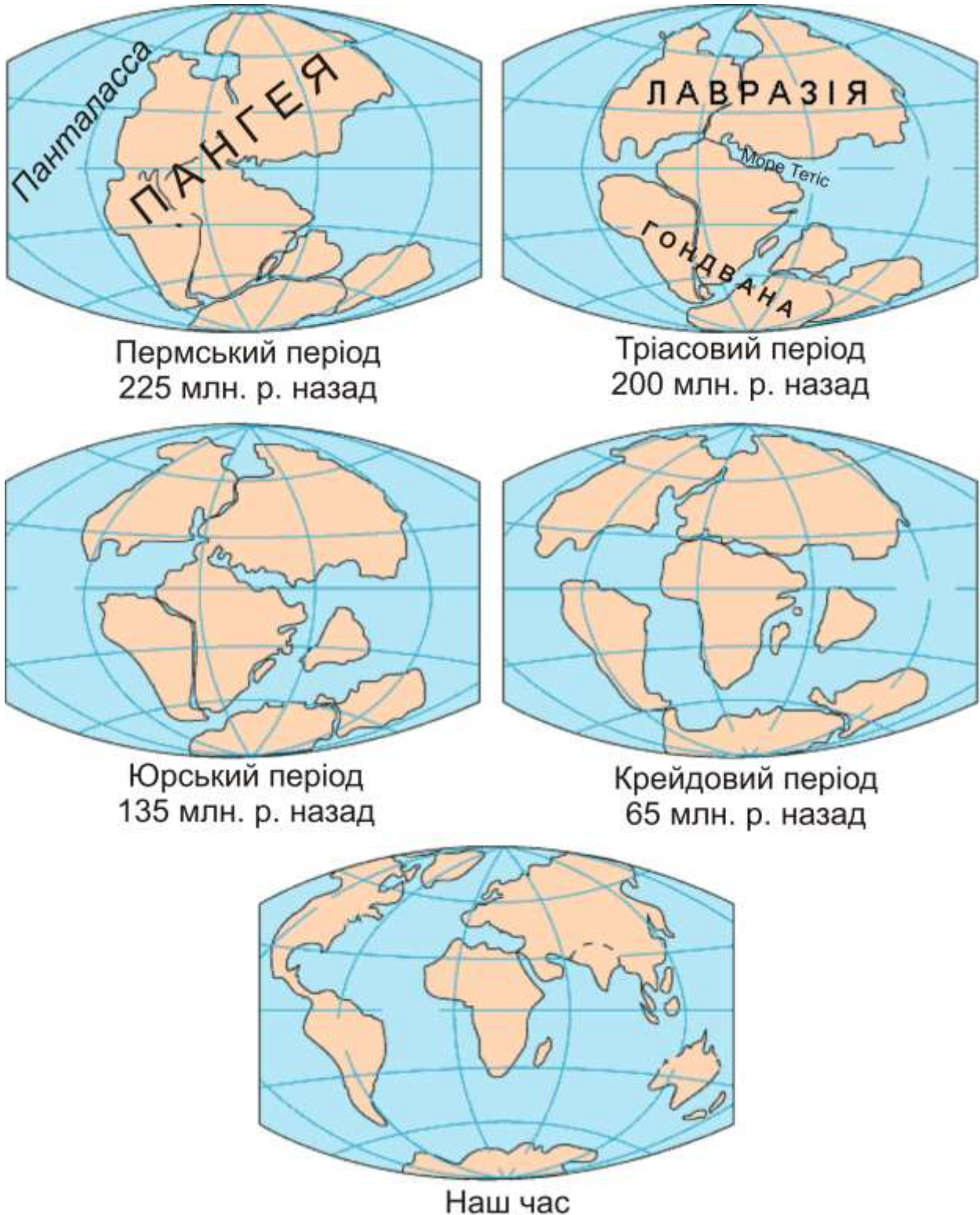

Рис. 1. Основні етапи формування материків та океанів (за А. Вегенером)

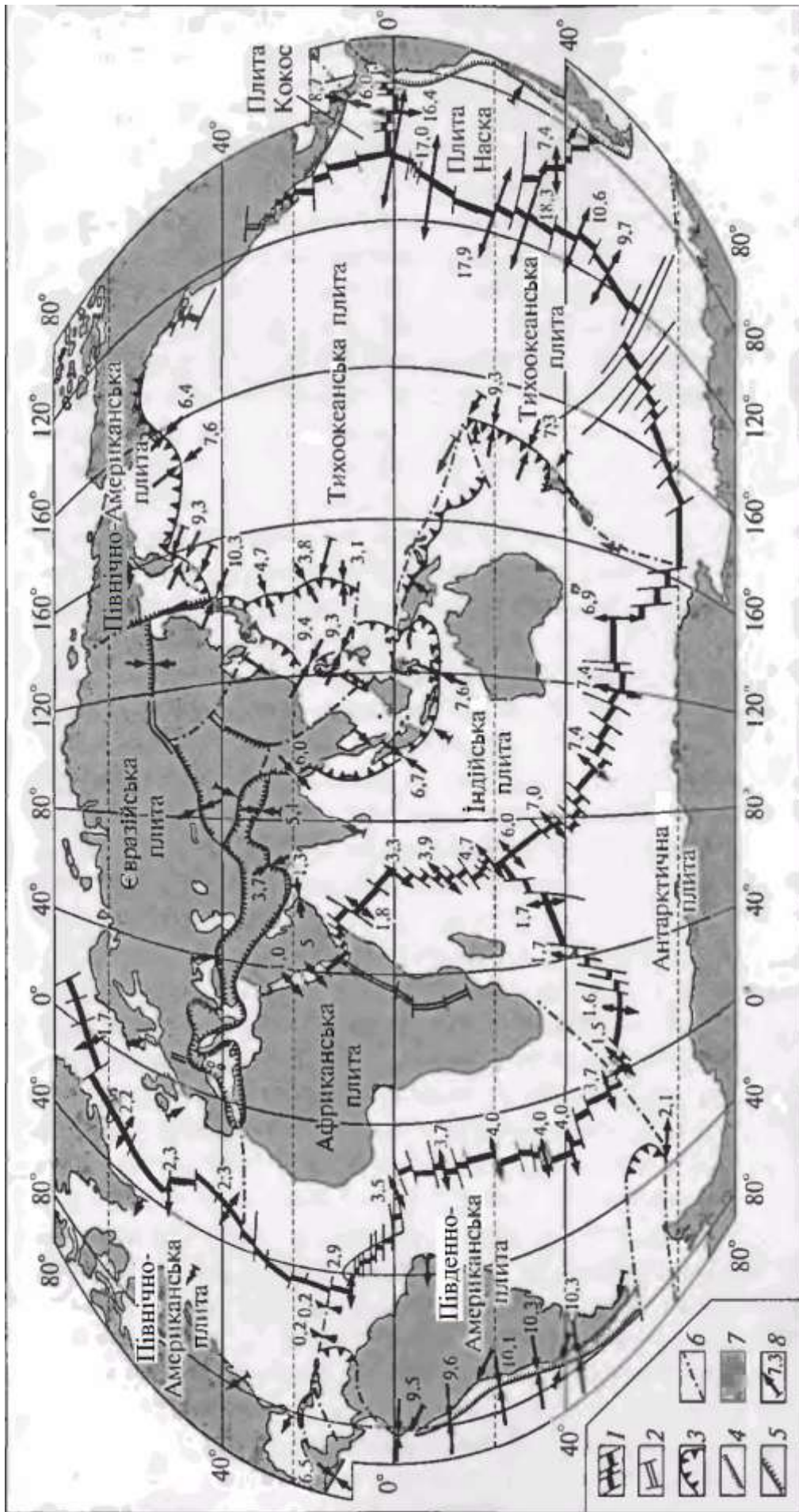

Рис. 2. Карта літосферних плит та їх взаємних переміщень

6. Замалюйте рис. 3, позначте на ньому: океанічну земну кору; материкову земну кору; кору перехідної області між материком та океаном; материк; океан; гори; рівнини; серединно-океанічні хребти; западини внутрішніх та окраїнних морів; глибоководні жолоби та острівні дуги. Складіть легенду, на якій умовними знаками позначте: воду; осадочні породи; гранітний шар; базальтовий шар; мантію Землі; поверхню Мохоровичича (Мохо); ділянки мантії, ускладнені породами пониженої щільності; глибинні розломи та магматичний канал.

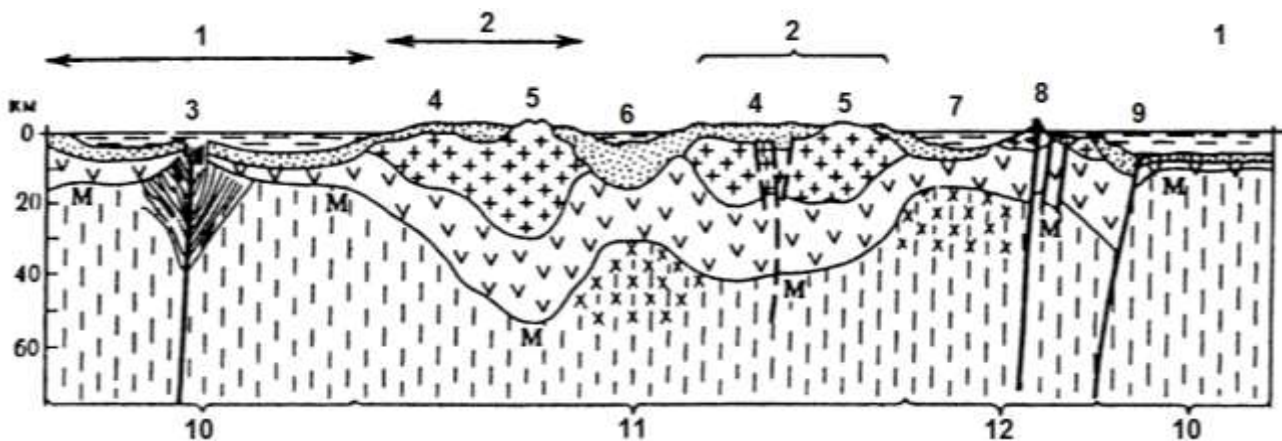

Рис. 3. Будова земної кори материків та океанів

Контрольні питання:

1. Схарактеризуйте гіпотези нептунізму, плутонізму та теорію контракції.
2. У чому суть гіпотез фіксізму та мобілізму?
3. Висвітліть основні положення теорії тектоніки літосферних плит. У чому суть процесів спредингу, субдукції, колізії?
4. Що таке рифти і рифтогенез?
5. Що таке Панталасса, Пангея, Гондвана, Лавразія, море Тетіс?
6. Поетапно схарактеризуйте процес формування сучасних материків та океанів.
7. Дайте визначення поняттю «літосферна плита». Назвіть основні літосферні плити.
8. Що таке геосинклінальний пояс? Які ви знаєте основні геосинклінальні пояси?
9. Що таке земна кора? У чому відмінності океанічної та материкової земної кори?
10. Схарактеризуйте та опишіть процеси рухів літосферних плит та їх наслідки.
11. Що вивчає регіональна фізична географія? Схарактеризуйте її науковий апарат.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №2

Тема. Загальні закономірності географічної оболонки

Мета: вивчити основні закономірності географічної оболонки, розкрити особливості взаємодії геосфер, зрозуміти процеси, які в них відбуваються.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Замалюйте рис. 1, на основі даних схеми заповніть таблицю 1.

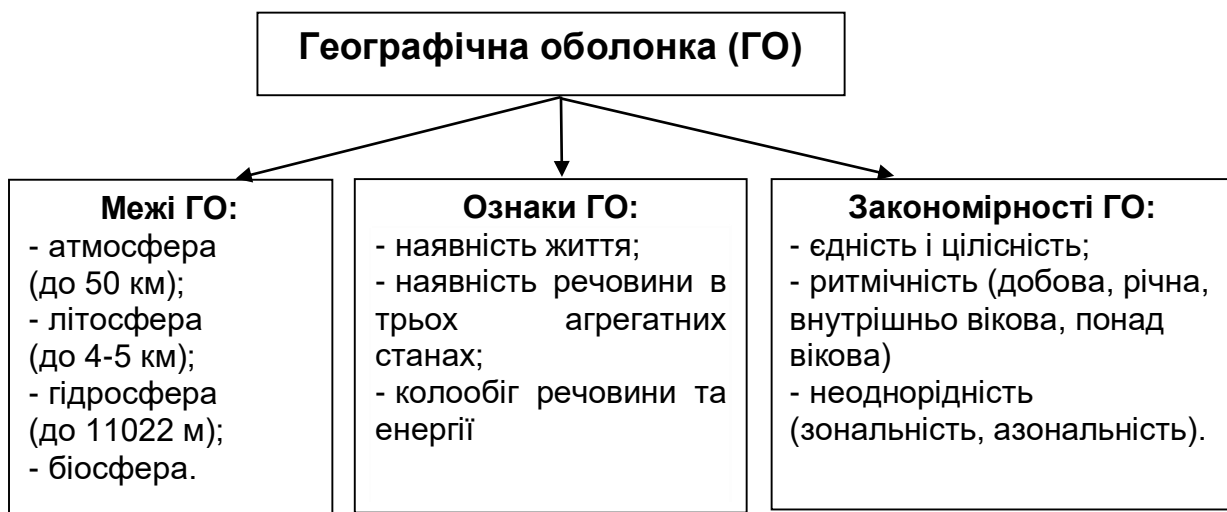

Рис. 1. Узагальнена схема структури, властивостей та закономірностей географічної оболонки

Таблиця 1

Характеристика закономірностей географічної оболонки

№ з/п	Закономірності ГО	Характеристика закономірностей	Приклади прояву закономірностей

2. Користуючись рис. 2, накресліть схематичний розріз вертикальної структури географічної оболонки, зберігаючи відносний масштаб геосфер. Покажіть на ньому її межі, виділіть атмосферний, водний, біологічний та літосферний яруси.

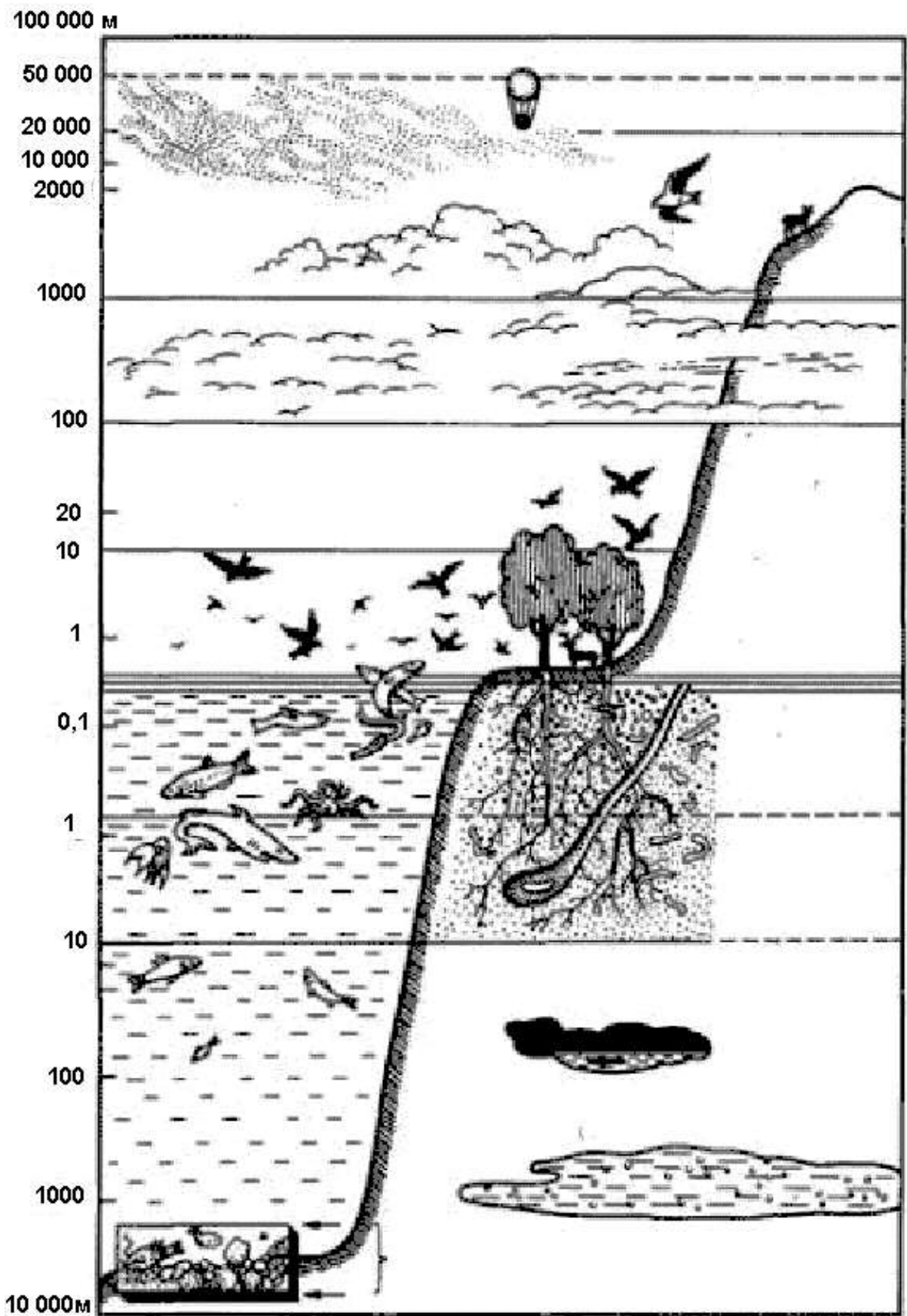

Рис. 2. Вертикальна структура географічної оболонки

3. Користуючись рис. 3, замалюйте схему великого та малого колообігів води. Схарактеризуйте його.

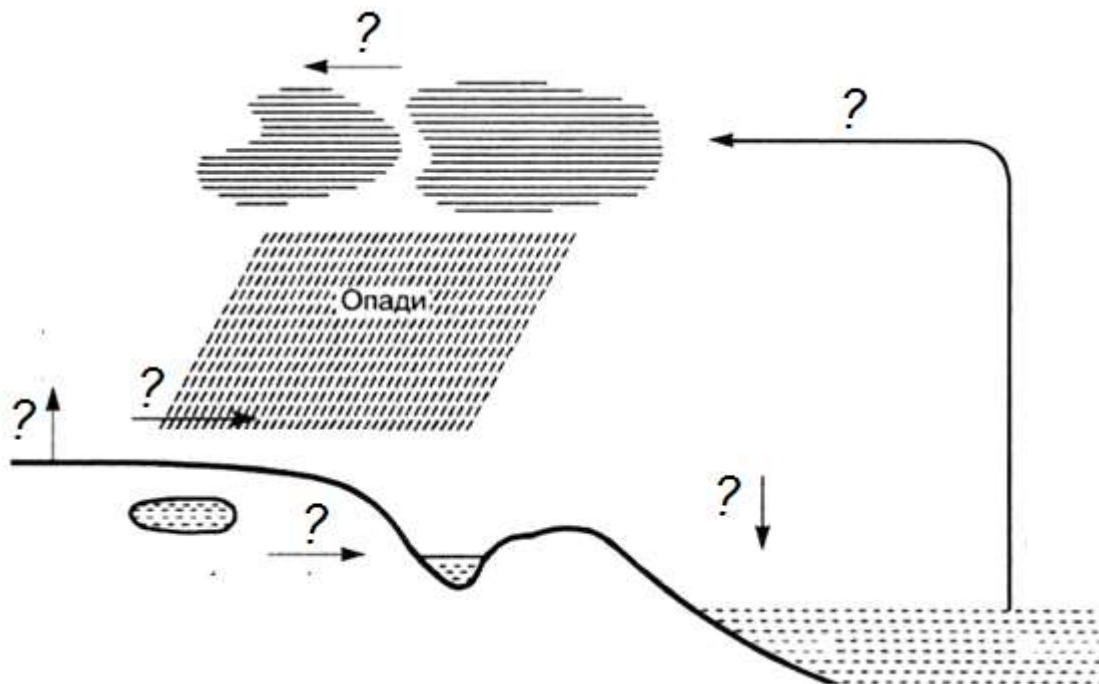

Рис. 3. Схема колообігу води

4. Проаналізуйте явища широтної та вертикальної зональності. Замалюйте рис. 4.

Рис. 4. Зміна рослинного покриву в залежності від широти та висоти місцевості

5. Згадайте основні етапи розвитку географічної оболонки. Заповніть даними таблицю 2.

Основні етапи розвитку географічної оболонки

№ з/п	Назва етапу	Характеристика етапу

6. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу світу нанесіть географічні пояси та природні зони.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «географічна оболонка»? Хто автор вчення про географічну оболонку?
2. Які геокомпоненти формують географічну оболонку?
3. Окресліть межі географічної оболонки. Чи співпадають вони з межами біосфери?
4. Схарактеризуйте ознаки географічної оболонки.
5. У чому суть єдності і цілісності географічної оболонки?
6. Що таке ритмічність географічної оболонки? Наведіть приклади.
7. Поняття зональності географічної оболонки, її характеристика.
8. Що таке азональність географічної оболонки? Суть та приклади.
9. Дайте характеристику великому та малому колообігам води.
10. Схарактеризуйте розташування основних географічних поясів і природних зон на поверхні Землі.
11. Дайте характеристику основним етапам розвитку географічної оболонки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №3**Тема. Геологічна будова та рельєф дна Світового океану**

Мета: вивчити геологічну будову та головні геотектури і морфоструктури дна Світового океану.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка.

Завдання.

1. Зобразіть рис. 1, позначте на ньому такі елементи: ложе океану, серединно-океанічний хребет, шельф, западину окраїнного моря,

глибоководний жолоб, материковий схил, острівну дугу, рівень Світового океану.

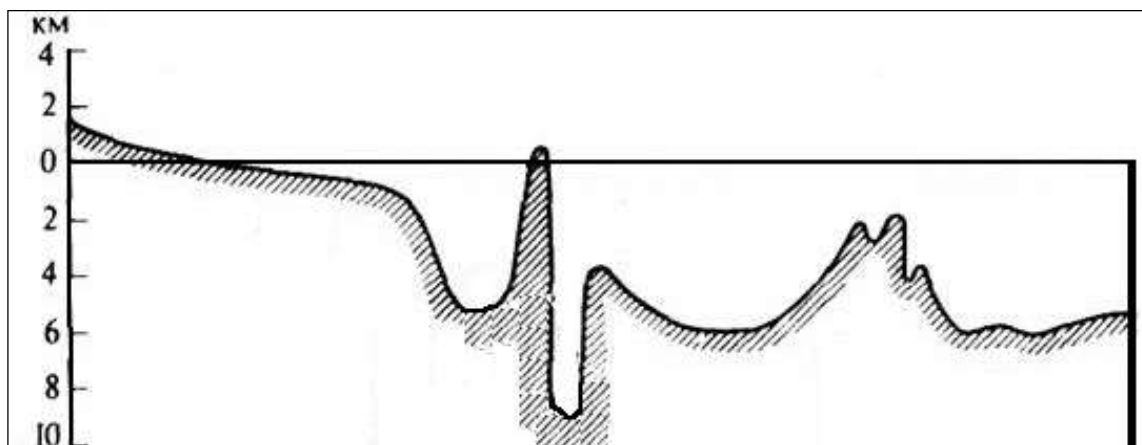

Рис. 1. Узагальнений гіпсометричний профіль дна Світового океану.

2. Вивчіть схему планетарних геотектур і морфоструктур дна Світового океану і нанесіть їх на контурну мапу (рис. 2).

3. На ту ж контурну мапу нанесіть: Ново-Зеландське плато, Сейшельське плато, підвищення Мілл, плато Роколл, Ісландсько-Фарерський поріг, Фолклендське плато та Західно-Австралійський хребет,

4. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі дна Світового океану: а) по екватору; б) по 40° пд. ш.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «Світовий океан»? Назвіть основні морфологічні характеристики Світового океану (площа, об'єм, найбільша глибина, середня глибина тощо).
2. Як відбувався поділ Світового океану на частини?
3. Що таке Південний океан? Чи є логічним його виокремлення?
4. Схарактеризуйте основні просторові структури Світового океану.
5. Що таке острів? Класифікація островів.
6. Які ви особливості земної кори океанічного типу? Дайте її характеристику.
7. Що таке шельф, материковий схил та материкове підніжжя?
8. Опишіть океанічне ложе та серединно-океанічні хребти.
9. Дайте характеристику вулканічним конусам та океанічним жолобам. Наведіть приклади.

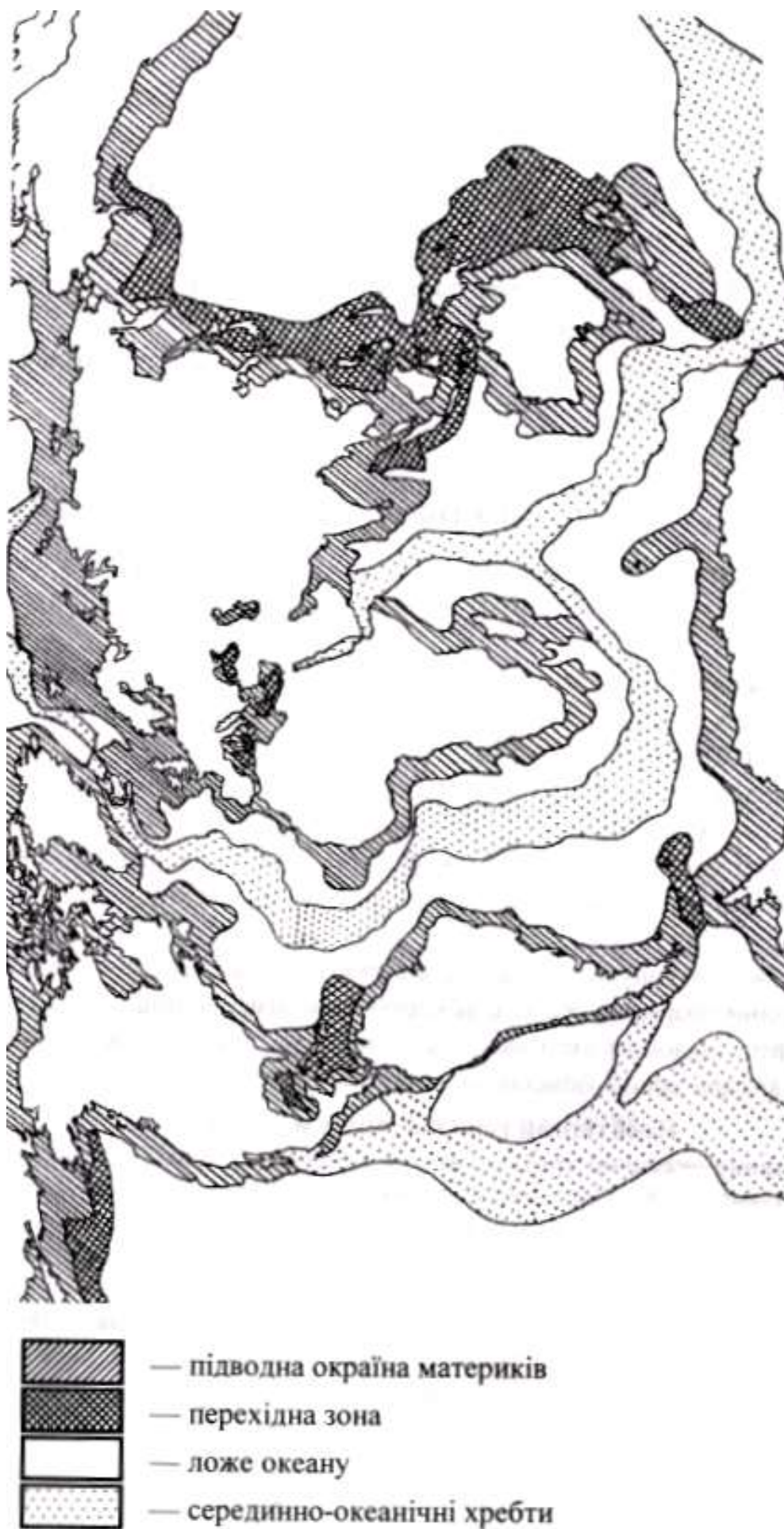

Рис. 2. Геотектури дна Світового океану

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4

Тема. Клімат і води Світового океану

Мета: зрозуміти вплив основних чинників (факторів) на формування клімату Світового океану; розкрити взаємозв'язки між атмосферними і океанічними процесами; засвоїти вплив атмосферних процесів на гідрологічні характеристики океану.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання

1. Назвіть чинники та поясніть вплив кожного з них на формування клімату Світового океану. Заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Характеристика кліматичних чинників Світового океану

№ з/п	Назва чинника	Вплив на формування клімату Світового океану

2. Користуючись картами географічного атласу, нанесіть на контурну мапу пояси та області високого і низького тиску, напрями переважаючих вітрів. Підпишіть їх назви.

3. За відповідними картами географічного атласу опишіть розподіл сумарної сонячної радіації на поверхні Світового океану.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу світу нанесіть кліматичні пояси та області.

5. Проаналізуйте ознаки, за якими класифікують морські течії. Наведіть приклади. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Класифікація морських течій

№ з/п	Ознака виділення течії	Групи течій	Характеристика течії

6. Користуючись картами географічного атласу, нанесіть на контурну мапу основні теплі та холодні течії.

Контрольні питання:

1. Як впливає сонячна радіація на формування клімату Світового океану?
2. Схарактеризуйте загальну циркуляцію атмосфери над поверхнею

Світового океану.

3. Яким чином впливає характер підстилаючої поверхні на клімат Світового океану?
4. Які ви знаєте фізико-хімічні властивості морської води? Які з них є основними?
5. Солоність морської води та її характеристика.
6. Температура вод Світового океану.
7. Що таке температурна стратифікація і головний термоклин?
8. Схарактеризуйте припливно-відпливні явища в Світовому океані.
9. Що таке цунамі? Дайте їх характеристику.
10. Морські течії та їх класифікація.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №5

Тема. Аналіз поширення органічного світу та корисних копалини в Світовому океані

Мета: вивчити поширення представників флори та фауни й розподіл корисних копалин у Світовому океані.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. За даними рис. 1. схарактеризуйте та замалюйте особливості розподілу живих організмів у товщі океанічної води. Заповніть даними таблицю 1.

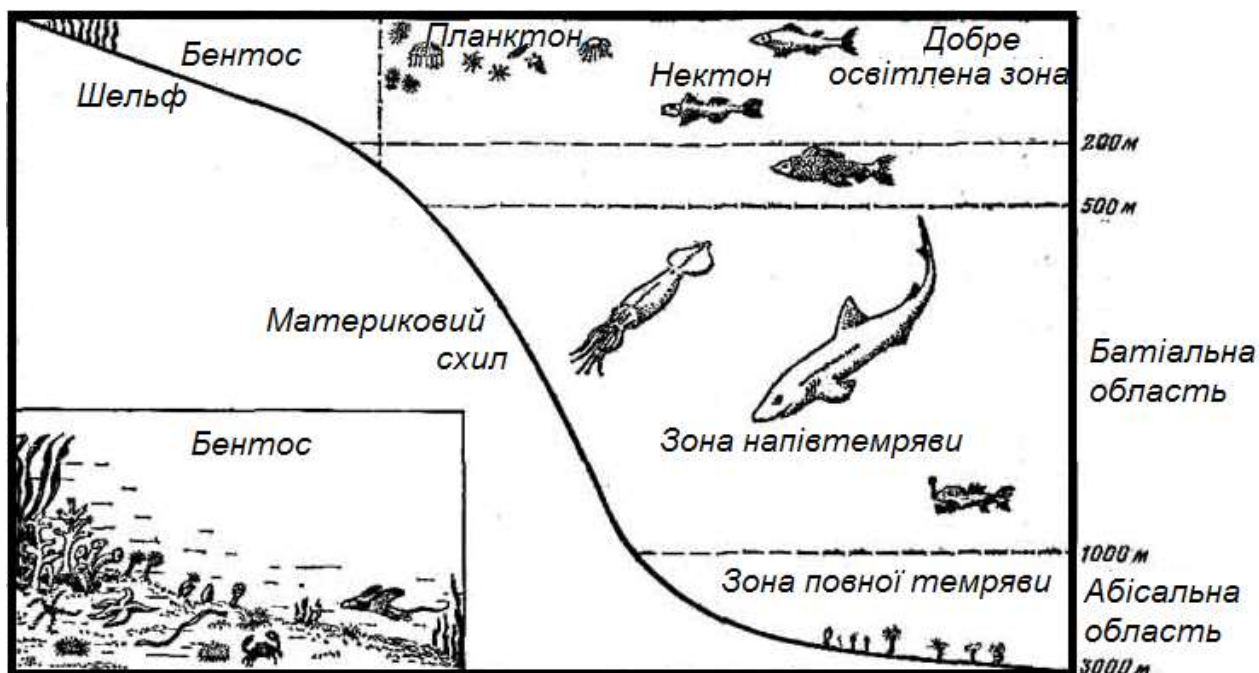

Рис. 1. Розподіл живих організмів у товщі океанічної води

Характеристика угруповань живих організмів
у Світовому океані

№ з/п	Назва угруповання	Глибина поширення	Представники	Особливості угруповання
1.	Планктон			
2.	Бентос			
3.	Нектон			
4.	Нейстон			
5.	Плейстон			

2. Користуючись рисунком 2, зобразіть процес біологічного колообігу речовин у Світовому океані. Поясніть його хід.

3. За даними географічного атласу на контурну мапу нанесіть поширення фауни у водах Світового океану.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть розподіл корисних копалин в Світовому океані.

5. Проаналізуйте та замалюйте способи добування корисних копалин на малій та великих глибинах (рис. 3).

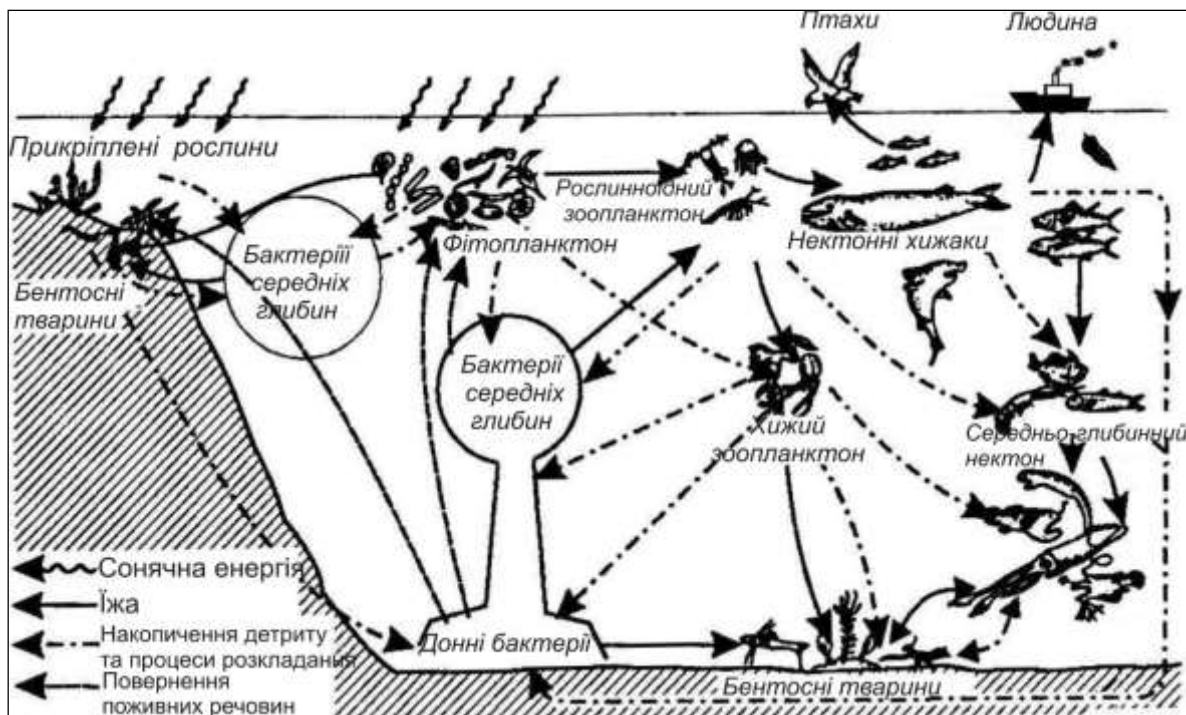

Рис. 2. Процес біологічного колообігу речовин у Світовому океані

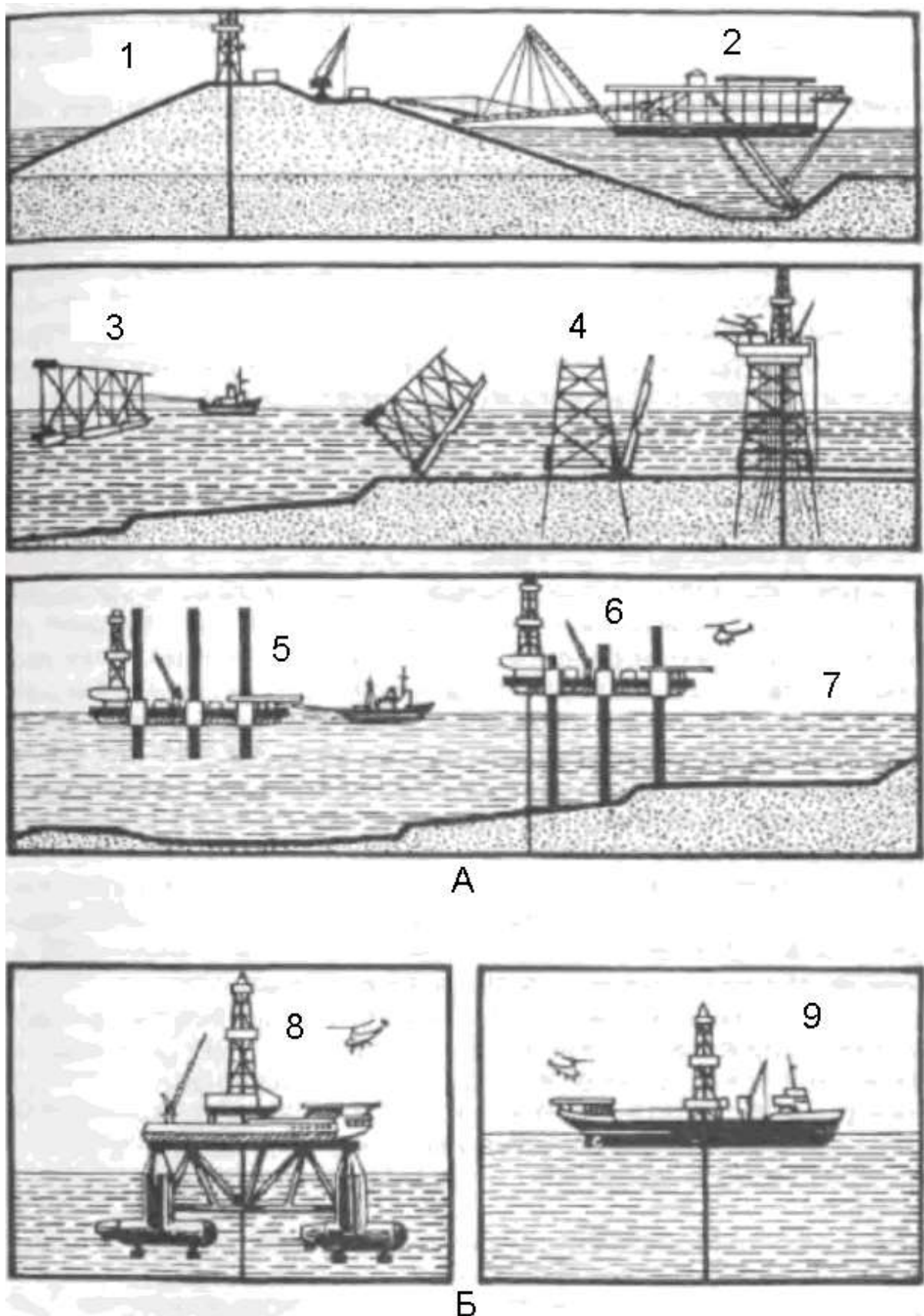

Рис. 3. Методи добування корисних копалин на малій (а) і великих (б) глибинах

1 – намівний острів; 2 – землесосний снаряд; 3 – платформа на опорі; 4 – плавучі цистерни; 5 – самопідіймальна платформа; 6 – трубчасті опори; 7 – підіймальний механізм; 8 – напівзанурена платформа; 9 – судно з буровою

установкою.

Контрольні питання:

1. Які основні закономірності розподілу живих організмів у товщі океанічної води?
2. Як відбувається біологічний колообіг речовини в океані?
3. На які угруповання поділяються живі організми Світового океану?
4. Як пристосувалися до умов середовища бентосні організми в зоні осушування після відпливу?
5. Як пристосувалися до умов життя планктонні організми?
6. Які розсипні та корінні родовища корисних копалин вам відомі?
7. Які ви знаєте способи видобування корисних копалин з дна океану?
8. Поясніть які мінеральні речовини є в морській воді та як їх добувають.
9. Перерахуйте енергетичні ресурси Світового океану та схарактеризуйте їх.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №6

Тема. Фізико-географічна характеристика Тихого океану

Мета: зрозуміти вплив чинників (факторів) на формування природи океану та взаємозв'язки між ними, навчитися робити його повну фізико-географічну характеристику.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості ТИХИЙ ОКЕАН

Площа океану з морями 178 700 000 км²

Пересічна глибина 3 960 м

Максимальна глибина Маріанський жолоб,
11 022 м

Об'єм води 710 400 000 км³

Кількість морів 25

Найбільша висота припливів
Пенжинська губа, 13.2 м

Найбільша затока Аляска,
384 000 км²

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Тихого океану нанесіть відповідні географічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі дна Тихого океану: а) по 180° зх. д.; б) по 20° пн. ш.

3. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні баричні центри у межах Тихого океану.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть поверхневі течії Тихого океану.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Тихого океану?
2. Схарактеризуйте рельєф дна Тихого океану?
3. Яка специфіка геологічної будови Тихого океану?
4. Корисні копалини Тихого океану.
5. Кліматичні пояси Тихого океану.
6. Які течії формуються в Тихому океані?
7. Які типи атмосферної циркуляції проявляються над океаном?
8. Органічний світ Тихого океану.
9. Острови Тихого океану за походженням.
10. Історія досліджень Тихого океану.
11. Дайте характеристику фізико-географічного положення Маріанської западини та Тихоокеанського вогняного поясу.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №7

Тема. Фізико-географічна характеристика Атлантичного океану

Мета: зрозуміти вплив чинників (факторів) на формування природи океану та взаємозв'язки між ними, навчитися робити його повну фізико-географічну характеристику.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка.

Теоретичні відомості

АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН

Площа океану з морями 91 700 000 км²

Пересічна глибина 3 926 м

Максимальна глибина жолоб Пуерто-Рико,
8 742 м

Об'єм води 330 000 000 км³

Кількість морів 16

Найбільша висота припливів
затока Фанді, 21 м

Найбільша затока Мексиканська,
1 555 000 км²

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Атлантичного океану нанесіть відповідні географічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі дна Атлантичного океану: а) по 20° зх. д.; б) по 20° пн. ш.

3. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні баричні центри у межах Атлантичного океану.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть поверхневі течії Атлантичного океану.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Атлантичного океану?
2. Схарактеризуйте рельєф дна Атлантичного океану?
3. Яка специфіка геологічної будови Атлантичного океану?
4. Корисні копалини Атлантичного океану.
5. Кліматичні пояси Атлантичного океану.
6. Які течії формуються в Атлантичному океані?
7. Які типи атмосферної циркуляції проявляються над океаном?
8. Органічний світ Атлантичного океану.
9. Острови Атлантичного океану за походженням.
10. Історія досліджень Атлантичного океану.
11. Дайте характеристику фізико-географічного положення «Бермудського трикутника» і Саргасового моря.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №8

Тема. Фізико-географічна характеристика Індійського океану

Мета: зрозуміти вплив чинників (факторів) на формування природи океану та взаємозв'язки між ними, навчитися робити його повну фізико-географічну характеристику.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості ІНДІЙСЬКИЙ ОКЕАН

Площа океану з морями 76 170 000 км²

Пересічна глибина 3 711 м

Максимальна глибина Зондський жолоб,
7 729 м

Об'єм води 282 700 000 км³

Кількість морів 11

Найбільша висота припливів
Камбейська затока, 11.9 м

Найбільша затока Бенгальська,
2 191 000 км²

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Індійського океану нанесіть відповідні географічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі дна Індійського океану: а) по 60° сх. д.; б) по 20° пд. ш.

3. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні баричні центри у межах Індійського океану.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть поверхневі течії Індійського океану.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Індійського океану?
2. Схарактеризуйте рельєф дна Індійського океану?
3. Яка специфіка геологічної будови Індійського океану?
4. Корисні копалини Індійського океану.
5. Кліматичні пояси Індійського океану.
6. Які течії формуються в Індійському океані?
7. Які типи атмосферної циркуляції проявляються над океаном?
8. Органічний світ Індійського океану.
9. Острови Індійського океану за походженням.
10. Історія досліджень Індійського океану.
11. Дайте характеристику фізико-географічного положення Зондського жолоба та Червоного моря.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №9

Тема. Фізико-географічна характеристика Північного Льодовитого океану. Порівняльний аналіз океанів

Мета: зрозуміти вплив чинників (факторів) на формування природи океану та взаємозв'язки між ними, навчитися давати порівняльну фізико-географічну характеристику двох океанів.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості

ПІВНІЧНИЙ ЛЬОДОВИТИЙ ОКЕАН

Площа океану з морями 14 100 000 км²

Пересічна глибина 1 225 м

Максимальна глибина розлом у Гренландському морі, 5 527 м

Об'єм води 18 000 000 км³

Кількість морів 11

Найбільша висота припливів Меженська губа, 10 м

Найбільша затока Гудзонова, 848 000 км²

Рис. 1. Співвідношення площ океанів

Завдання.

1. Користуючись підручником та географічним атласом, порівняйте фізико-географічні характеристики Північного Льодовитого океану та одного з океанів (за вибором). Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1

Порівняльна фізико-географічна характеристика двох океанів

№ з/п	План фізико-географічної характеристики	Назва океану	
		Північний Льодовий океан	... океан
1.	Загальні відомості		
2.	Основні риси геологічної будови і рельєф дна		
3.	Донні відклади		
4.	Кліматичні умови		
5.	Розчленованість берегової лінії		
6.	Динаміка поверхневих вод, поверхневі течії		
7.	Характеристика водних мас		
8.	Органічний світ		

2. Користуючись підручником та географічним атласом, порівняйте основні морфологічні характеристики всіх океанів. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Основні морфологічні характеристики океанів

Назва океану	Площа поверхні води, млн км ²	Об'єм, млн км ³	Середня глибина, м	Назва западини та найбільша глибина океану, м
Тихий				
Атлантичний				
Індійський				
Північний Льодовитий				
Світовий				

3. На основі даних таблиці 2 побудуйте кругову діаграму співвідношення площі поверхні води кожного океанів з площею усієї суші.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Північного Льодовитого океану нанесіть відповідні географічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

5. Користуючись географічним атласом, за визначеними критеріями порівняйте моря Північного Льодовитого океану. Заповніть даними таблицю 3.

6. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі дна Північного Льодовитого океану: а) по 80° пн. ш.; б) по нульовому меридіану.

Таблиця 3

Порівняльна фізико-географічна характеристика двох морів
Північного Льодовитого океану

№ з/п	План фізико-географічної характеристики	Назва моря			
		Біле море	Баренцове море	Море Лаптевих	Море Бофорта
1.	Положення відносно Північного полюса				
2.	Глибина				
3.	Наявність теплих течій				
4.	Ступінь замерзання				
5.	З'єднання з океаном				
6.	З'єднання з річками				

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Північного Льодовитого океану?
2. Схарактеризуйте рельєф дна Північного Льодовитого океану?
3. Яка специфіка геологічної будови Північного Льодовитого океану?
4. Корисні копалини Північного Льодовитого океану.
5. Кліматичні пояси Північного Льодовитого океану.
6. Які течії формуються в Північному Льодовитому океані?
7. Які типи атмосферної циркуляції проявляються над океаном?
8. Органічний світ Північного Льодовитого океану.
9. Острови Північного Льодовитого океану за походженням.
10. Історія досліджень Північного Льодовитого океану.
11. Що таке Арктика? Дайте характеристику її фізико-географічного положення.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №10

Тема. Географічне положення, тектонічна будова та рельєф Африки

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, калькулятор, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості

Площа суходолу 30 300 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
влк. Кіліманджаро, 5 895 м

Найменша висота від рівня моря
рівень оз. Ассаль, -155 м

Найпівнічніша точка материка
м. Рас-Енгела

Найпівденніша точка материка
м. Агульяс (Голковий)

Найзахідніша точка материка
м. Альмаді

Найсхідніша точка материка
м. Рас-Гафун

Найдовша річка Ніл (з Кагерою),
6 671 км

Найбільше озеро Вікторія,
69 463 км²

Найбільший острів Мадагаскар,
587 041 км²

Для визначення географічних координат об'єкту, який розташовується між двома відомими паралелями та меридіанами, користуються методом інтерполяції. Цей метод полягає у знаходженні проміжного виразу числа за двома його відомими значеннями.

Приклад. Знайти координати точки *K*, розташованої між паралелями 35 і 40° та меридіанами 60 і 65° (рис. 1).

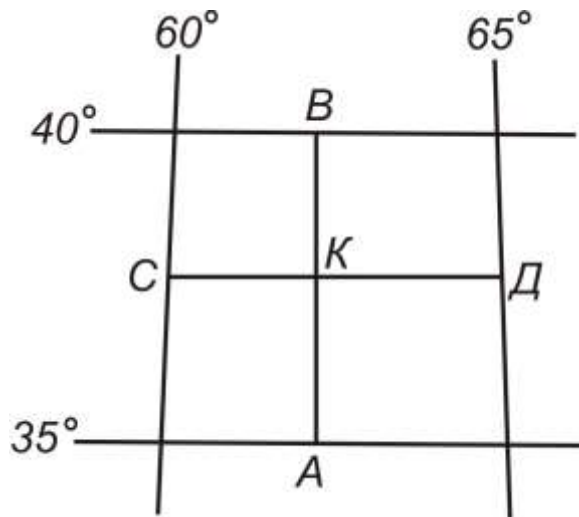

Рис. 1. Визначення географічних координат пункту методом інтерполяції

Розв'язання. Щоб визначити широту точки K , за допомогою лінійки знаходимо відстань AB у міліметрах, що відповідає 5° широти, і відстань AK , яку треба перевести в градуси y° . Щоб визначити відстань AK , складаємо рівняння

$$AB - 5^\circ$$

$$y = \frac{AK \cdot 5^\circ}{AB}.$$

$$AK - y^\circ$$

Можна також виміряти відстань KB . Тоді

$$AB - 5^\circ$$

$$y' = \frac{KB \cdot 5^\circ}{AB}.$$

$$KB - y'$$

Підставивши добути значення AB і AK або KB (у міліметрах), розв'язуємо рівняння. Щоб дістати широту точки K , до 35° додаємо величину y в градусах, або від 40° віднімаємо y' .

$$\varphi_K = 35^\circ + y, \text{ або } \varphi_K = 40^\circ - y'.$$

Результати обох обчислень мають бути однаковими.

Таким самим, методом знаходимо довготу точки K . Вимірюємо відстань CD та CK або KD у міліметрах. Відстані CD на карті відповідають 5° довготи. Складаємо рівняння

$$CD - 5^\circ$$

$$x = \frac{CK \cdot 5^\circ}{CD}, \text{ або } x' = \frac{KD \cdot 5^\circ}{CD},$$

$$CK - x$$

$$KD - x'$$

Величину x у градусах додаємо до 60° , а x' – віднімаємо від 65° . Тоді довгота точки K буде

$$\lambda_K = 60^\circ + x, \text{ або } \lambda_K = 65^\circ - x'.$$

У нашому прикладі широта зростає з півдня на північ, а довгота – із

заходу на схід. Це свідчить про те, що точка *K* має північну широту і; східну довготу.

Завдання.

1. Знайдіть на карті крайні точки Африки та визначте їх географічні координати.

2. Визначте протяжність материка з півночі на південь, із заходу на схід (у градусах і кілометрах), по меридіану між паралелями крайніх точок; по паралелі між меридіанами крайніх точок за масштабом карти та за довжиною 1° дуги (табл. 1).

Таблиця 1

Довжина дуг паралелей та меридіанів в кілометрах

Широта °	Довжина 1° дуги		Широта °	Довжина 1° дуги		Широта °	Довжина 1° дуги	
	Паралелі	Меридіану		Паралелі	Меридіану		Паралелі	Меридіану
0	111,3	110,6						
1	111,3	110,6	31	95,5	110,9	61	54,1	111,4
2	111,3	110,6	32	94,5	110,9	62	52,4	111,5
3	111,2	110,6	33	93,5	110,9	63	50,7	111,5
4	111,1	110,6	34	92,4	110,9	64	48,9	111,5
5	110,9	110,6	35	91,3	111,0	65	47,2	111,5
6	110,7	110,6	36	90,2	111,0	66	45,4	111,5
7	110,5	110,6	37	89,0	111,0	67	43,6	111,5
8	110,2	110,6	38	87,8	111,0	68	41,8	111,5
9	110,0	110,6	39	86,6	111,0	69	40,0	111,6
10	109,6	110,6	40	85,4	111,0	70	38,2	111,6
11	109,3	110,6	41	84,1	111,1	71	36,4	111,6
12	108,9	110,6	42	82,9	111,1	72	34,5	111,6
13	108,5	110,6	43	81,5	111,1	73	32,6	111,6
14	108,0	110,6	44	80,2	111,1	74	30,8	111,6
15	107,6	110,7	45	78,8	111,1	75	28,9	111,6
16	107,0	110,7	46	77,5	111,2	76	27,0	111,6
17	106,5	110,7	47	76,1	111,2	77	25,1	111,6
18	105,9	110,7	48	74,6	111,2	78	23,2	111,7
19	105,3	110,7	49	73,2	111,2	79	21,3	111,7
20	104,6	110,7	50	71,7	111,2	80	19,4	111,7
21	104,0	110,7	51	70,2	111,3	81	17,5	111,7
22	103,3	110,7	52	68,7	111,3	82	15,5	111,7
23	102,5	110,8	53	67,1	111,3	83	13,6	111,7
24	101,8	110,8	54	65,6	111,3	84	11,7	111,7
25	101,0	110,8	55	64,0	111,3	85	9,7	111,7
26	100,1	110,8	56	62,4	111,4	86	7,8	111,7
27	99,3	110,8	57	60,8	111,4	87	5,8	111,7
28	98,4	110,8	58	59,1	111,4	88	3,9	111,7
29	97,4	110,8	59	57,5	111,4	89	1,9	111,7
30	96,5	110,9	60	55,8	111,4	90	0	111,7

3. Обрахуйте ступінь розчленування континенту за процентним

відношенням площі островів до площі материка та за площею континенту, яка припадає на 1 км берегової лінії.

Необхідні дані для виконання завдання:

Складіть математичну пропорцію, використавши такі дані:

- а) площа Африки з островами – 30,3 млн км²;
- б) площа островів Африки – 1,1 млн км²;
- в) довжина берегової лінії Африки – 30500 км.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Африки нанесіть відповідні географічні об'єкти суші, які зазначені у додатку Б.

5. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Африки: а) по екватору; б) по 30° сх.д.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Африки.
2. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Африки.
3. Як відбувалося формування рельєфу Африки упродовж усієї геологічної історії?
4. Схарактеризуйте тектонічну будову Африки.
5. Морфоструктура Африки.
6. Морфоскульптура Африки.
7. Поширення корисних копалин на території материка.
8. Історія дослідження континенту.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №11

Тема. Клімат Африки

Мета: зрозуміти вплив кліматичних чинників (факторів) на формування природи материка та взаємозв'язки між ними, навчитися характеризувати клімат континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Теоретичні відомості

З метою аналізу клімату певної території створюють кліматичні діаграми (кліматограми). Їх будують на основі даних спостережень місцевих метеостанцій. Кліматограма (рис. 1а) представляє собою графік, на якому за допомогою стовпчиків та ліній відображено зміну температури та кількості опадів упродовж року.

На рис. 1 зображено екваторіальний пояс, тому що температура упродовж всього року +24 ... +26 °С. Це підтверджує велика та рівномірна кількість опадів.

Стовпці у кліматограмі – це кількість місяців, знизу позначені перші літери місяців. Іноді зображені чотири сезони, іноді не всі місяці. Зліва позначена шкала температур. Нульова відмітка може стояти як перша знизу, так і посередині. Вище нуля – позитивні температури, нижче – негативні. Ізотерма зображена лінією, позитивна – червоною, негативна – синьою. Праворуч позначена шкала кількості опадів. Кожен синій

стовпець – середньомісячні показники опадів, якщо їх додати, то отримаємо середньорічне значення. Зверху або знизу цифрою вказана річна кількість опадів.

За коливанням температури можна визначити кліматичний пояс: якщо $t = +24 \dots +26 \text{ }^\circ\text{C}$ упродовж усього року – це *екваторіальний пояс*; якщо амплітуда температур незначна ($3\text{-}7 \text{ }^\circ\text{C}$) вище $20 \text{ }^\circ\text{C}$ – це *субекваторіальний пояс*; якщо амплітуда більша, але зимові температури не опускаються нижче $10 \text{ }^\circ\text{C}$, то це *тропічний пояс*; якщо зимові температури близько $+3 \dots 5 \text{ }^\circ\text{C}$, то це *субтропіки*; якщо з'являються негативні температури, то це *помірний, субполярний або полярний пояси*.

Тип клімату можна визначити не лише за амплітудою температур, а й за кількістю опадів і режимом їх випадіння.

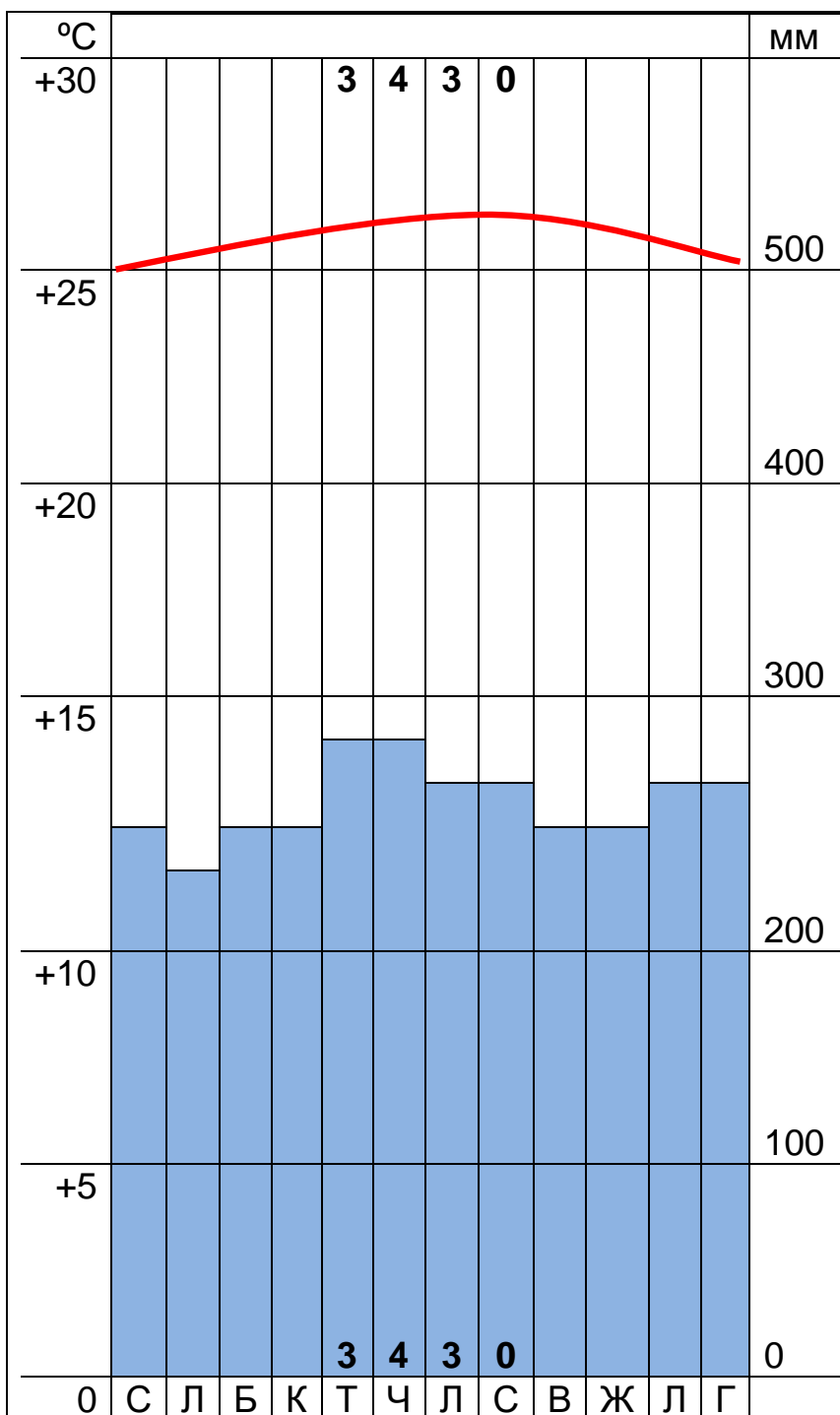

Рис. 1а. Зразок кліматограми

Якщо річна кількість опадів більше 2000 мм – це *екваторіальний або морський клімат*. Якщо опадів упродовж року також багато, але є місяці посухи – це *змінно-вологий клімат*. Якщо середньорічна кількість опадів менше 150 мм – це *напівпустельний або пустельний клімат*. Якщо в літній час опадів дуже мало, а взимку – багато (середньорічне від 700 до 1000 мм), то це *середземноморський клімат*. Якщо, навпаки, в зимовий час опадів мало, а $2/3$ опадів випадає влітку, то це *мусонний клімат*. У

помірному поясі в такому кліматі річна кількість не перевищує 800 мм, а в субтропіках досягає 1500 мм.

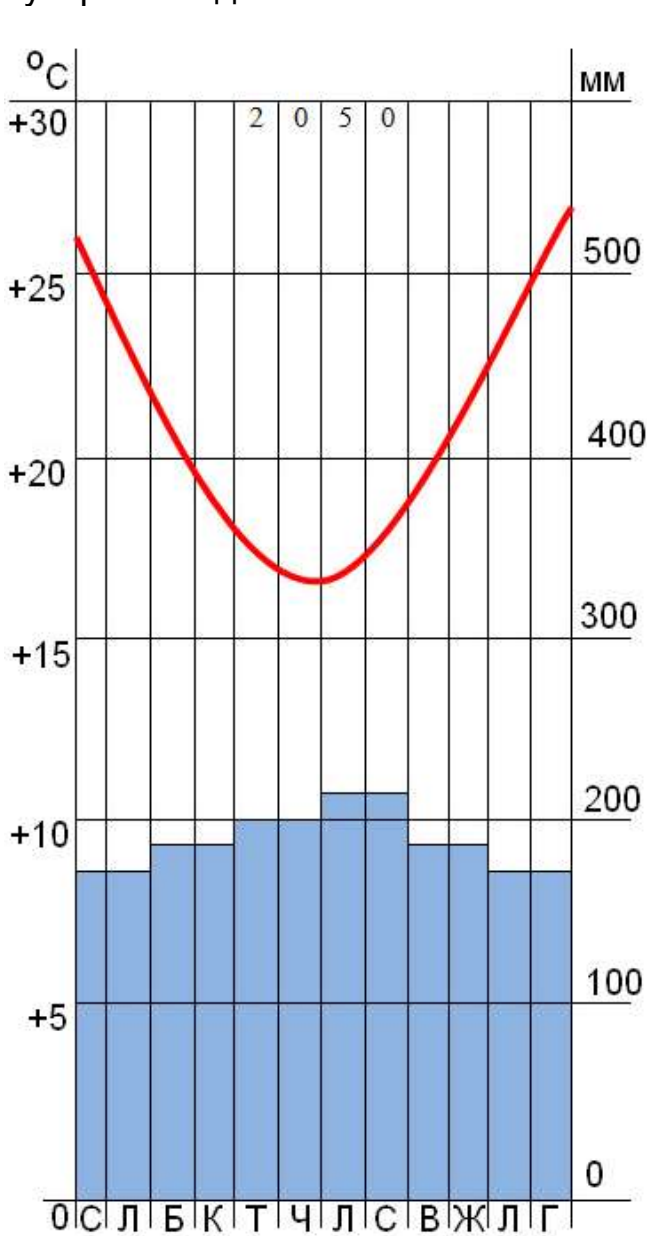

Рис. 1б. Зразок кліматограми тропічного поясу

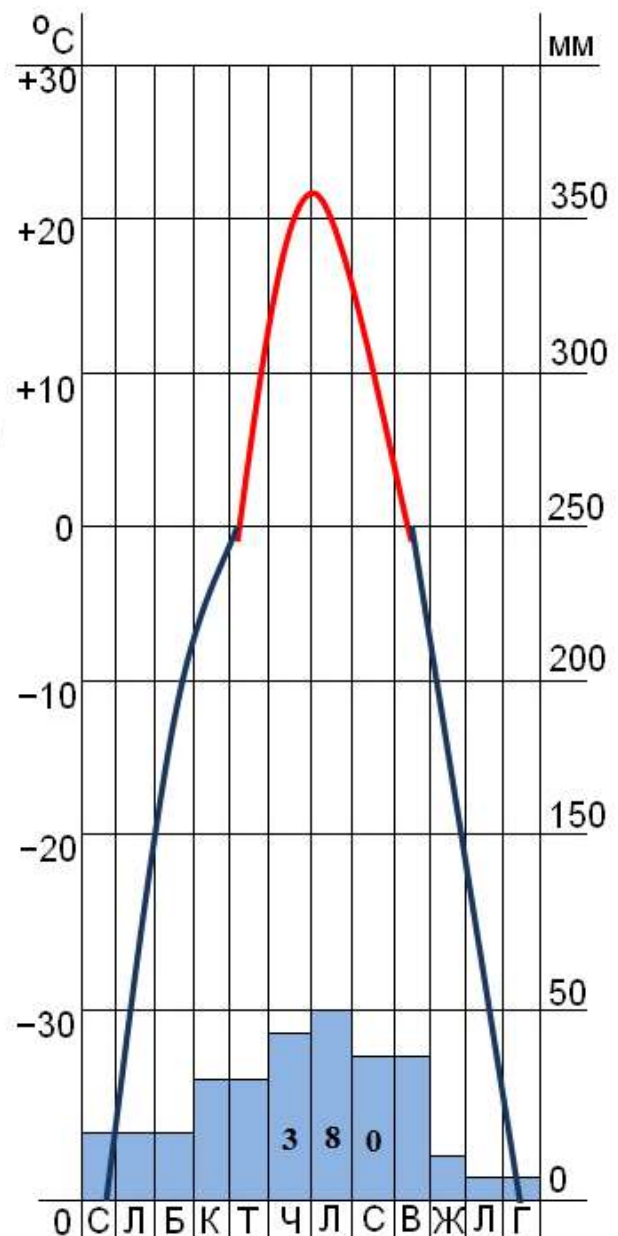

Рис. 1в. Зразок кліматограми помірної поясу

Це тропічний пояс, тому що температура взимку вище +10 °С.

Це південна півкуля, оскільки зима в липні.

Це вологий клімат, тому що річна кількість опадів більше 2000 мм і майже рівномірна.

Це помірний пояс, тому що температура взимку нижче 0 °С, а влітку вище +10 °С.

Це північна півкуля, оскільки зима в січні.

Це різко-континентальний клімат, тому що амплітуда температур дуже більша 65 °С, а річна кількість опадів менша 400 мм з літнім максимумом (липень).

За режимом температур можна визначити півкулі: якщо зниження температури (зима) у січні – це кліматограма північної півкулі; якщо зниження температури (зима) у липні – це кліматограма південної півкулі.

Важко буває відрізнити окремі типи кліматів:

1) *субекваторіальний* (СЕ) від *тропічного мусонного клімату* (ТМ). Оскільки режим (влітку спекотно та сухо) й кількість опадів (в СЕ 2000 – 2500 мм, а в ТМ 1500 – 3500 мм) майже однакові. Різницю можна побачити за амплітудою температур (СЕ – літо +30 °С, зима – +26 °С; ТМ – літо +30 °С, а зима +20 °С).

2) *екваторіальний* (Е) від *тропічного вологого* (ТВ). Режим опадів майже однаковий – кількість опадів рівномірна упродовж року (в Е більша 2000 мм, у ТВ – від 1500 до 2500 мм). Температури упродовж року відмінні – в Е упродовж року майже однакові +24 ... +26 °С, а в ТВ – взимку +17 °С, а влітку +26 °С.

3) *тропічний мусонний* (ТМ) від *помірного мусонного* (ПМ) і від *субтропічного мусонного* (СТМ). Режим опадів майже однаковий (майже всі опади випадають влітку), а кількість різна: в ТМ і СТМ більше 1500 мм, а в ПМ – 700-800 мм на рік. Температури також відмінні: в ТМ – взимку +20 °С, влітку +30 °С; в ПМ – взимку від -5 °С (атлантичне узбережжя Канади) до -23 °С (Хабаровськ, Росія), влітку +18 ... +20 °С; в СТМ – взимку -1 ... +5 °С, влітку +23 ... +25 °С.

4) *помірно-континентальний* (ПК), *континентальний* (К) та *різко-континентальний* (РК) помірного поясу. Простежується закономірне збільшення амплітуди температур (зима триваліша і холодніша, літо коротше і спекотніше). ПК – зима -12 ... -15 °С, літо +12 ... +15 °С; К – зима -16 ... -20 °С, літо 20 °С; РК: зима -30 (до -70) °С, літо +20 ... +25 °С. Кількість опадів зменшується, оскільки збільшується віддаленість від Атлантики: ПК – 500-700 мм; К – 400-500 мм; РК – 300-400 мм.

Для побудови кліматограми варто дотримуватися такого порядку.

1) Вгорі аркуша праворуч і ліворуч запишіть назви міст, для яких створюються діаграми.

2) Визначте найбільшу та найменшу температури й обчисліть амплітуду температур для кожного міста. Запишіть значення під назвою міста. Будуйте спочатку кліматограму того міста, де амплітуда температур більша.

3) У нижній частині листка під назвою міста накресліть горизонтальну шкалу з 12-ма поділками й підпишіть перші літери місяців.

4) Розмітьте вертикальну шкалу зліва, починаючи від найнижчого значення середньомісячних температур до найвищого.

5) Розмітьте вертикальну шкалу кількості опадів праворуч.

6) Зобразіть стовпчикові показники опадів відповідно до даних таблиці.

7) Додайте показники кількості опадів за всі місяці й напишіть суму зверху або знизу стовпчиків.

8) Простим олівцем намалюйте криву зміни температур упродовж року.

9) Червоним кольором позначте лінію з додатними значеннями температури й синім з від'ємними.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть межі кліматичних поясів та областей Африки.

2. Проаналізуйте кліматограми міст Африки на рис. 2, заповніть даними таблицю 1.

3. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі материка покажіть розподіл опадів, переважаючі напрями вітрів та ізотерми січня та липня.

Рис. 2. Кліматограми міст Африки

Таблиця 1

Характеристика кліматограм міст Африки

Назва міста	Кліматичний пояс	Тип клімату	Півкуля	t літа, °C	t зими, °C	Кількість опадів, мм	Режим видання опадів

Контрольні питання:

1. Який вплив на клімат викликає географічне положення материка?
2. У межах яких кліматичних поясів розташовується Африка?

3. Які повітряні маси циркулюють над материком та які вони мають властивості? Які зміни природи супроводжують такі переміщення та в яких частинах Африки вони особливо помітні?
4. Чим пояснити великі контрасти в розподілі опадів на материку?
5. Які території мають найбільш сприятливі кліматичні умови для життя людей? Чому?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №12

Тема. Внутрішні води Африки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу гідрографічної мережі на континенті у зв'язку кліматом і рельєфом, дати характеристику найбільшим гідрографічним об'єктам.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Африки нанесіть відповідні гідрографічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.
2. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика найбільших річок Африки

Назва річки	Довжина, км	Площа басейну, км ²	Місце витоку та гирла	Кліматичні пояси, через які протікає річка
Конго				
Ніл				
Нігер				
Замбезі				
Оранжева				

3. Складіть таблицю озер Африки за такими показниками, як місцезонашування на континенті, походження котловини, найбільша глибина, площа.

Контрольні питання:

1. Які особливості гідрографічної мережі Африки?
2. До басейнів яких океанів відносяться річки Африки?
3. У який океан стік поверхневих вод материка найбільший?
4. Які за походженням виокремлюють озера Африки?
5. Чи має Африка запаси підземних вод?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №13

Тема. Ґрунтовий покрив і органічний світ Африки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні типи ґрунтів Африки.

2. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Африки нанесіть ареали домінуючих видів рослин і тварин материка.

3. Складіть таблицю основних видів рослин материка за такими показниками, як назва виду (українська, латинська), природна зона, домінуючий тип ґрунтів.

Контрольні питання:

1. Які особливості закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті?
2. Які ґрунти поширені на материк?
3. Які основні види рослин і тварин характерні для материка?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №14

Тема. Природні зони та фізико-географічне районування Африки

Мета: вивчити схему фізико-географічного районування материка, навчитися робити комплексний фізико-географічний аналіз природних зон континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. На контурну мапу Африки нанесіть межі субконтинентів і фізико-географічних країн (рис. 1), розфарбуйте їх різними кольорами, підпишіть назви.

2. Схарактеризуйте (на власний вибір) 4 фізико-географічні країни з кожного із субконтинентів Африки. Заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Загальні особливості і внутрішні відмінності природи фізико-географічних країн Африки

Назва фізико-географічної країни	Тектонічна будова	Рельєф	Клімат	Поверхневі води	Природні зони

3. Користуючись додатковою літературою та інтернет-джерелами опишіть (на власний вибір) 1 природну зону материка.

Контрольні питання:

1. Які природні зони сформувалися в Африці?
2. Яким кліматичним поясам відповідають ті чи інші природні зони?
3. Назвати фізико-географічні області Африки. Дати фізико-географічну характеристику кожної.

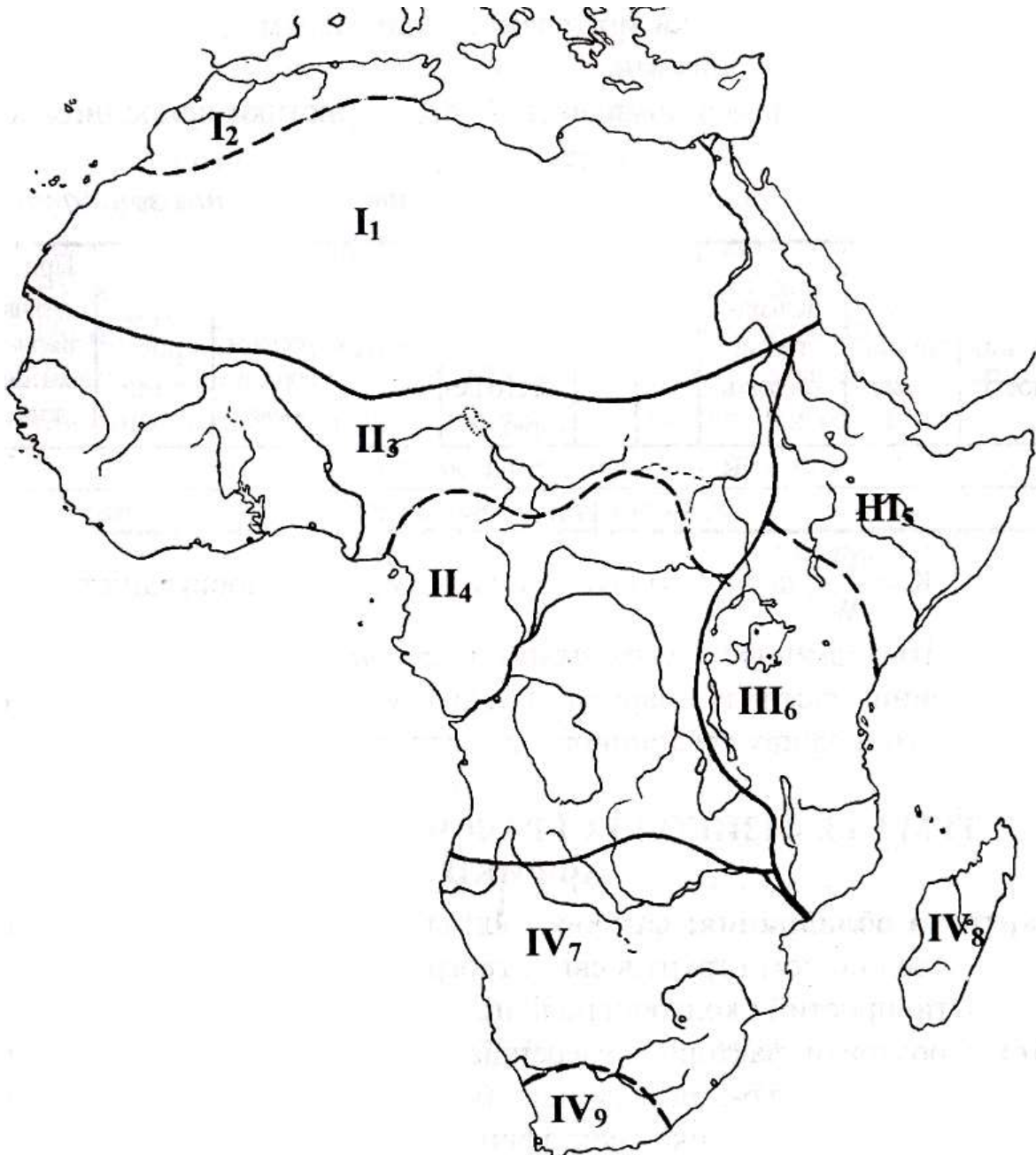

Рис. 1. Фізико-географічне районування Африки

I – Північна Африка:

- 1 – Сахарська нагірно-рівнинна країна;
- 2 – Атласька гірська країна.

II – Центральна Африка:

- 1 – Судано-Гвінейська нагірно-улоговинна країна;
- 2 – Країна улоговини Конго та окраїнних гір.

III – Східна Африка:

- 1 – Ефіопсько-Сомалійська нагірна країна;
- 2 – Східно-Африканська нагірна країна.

IV – Південна Африка:

1 – Південно-Африканська плоскогірна країна;

2 – Мадагаскарська острівна країна;

3 – Капська гірська країна.

_____ – Межі субконтинентів;

----- – межі фізико-географічних країн.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №15

Тема. Географічне положення, тектонічна будова та рельєф Австралії

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості

Площа суходолу 7 687 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
г. Косцюшко, 2 228 м

Найменша висота від рівня моря
рівень оз. Ейр, -16 м

Найпівнічніша точка материка
м. Йорк

Найпівденніша точка материка
м. Південно-Східний

Найзахідніша точка материка
м. Стіп-Пойнт

Найсхідніша точка материка
м. Байрон

Найдовша річка Мюррей (з Дарлінгом), 3 490 км

Найбільше озеро Ейр,
15 000 км²

Завдання.

1. Знайдіть на карті крайні точки Австралії та визначте їх географічні координати.

2. Обрахуйте ступінь розчленування материка за процентним відношенням площі островів до площі материка та за площею материка, що припадає на 1 км берегової лінії.

Необхідні дані для виконання завдання:

Складіть математичну пропорцію, використавши такі дані:

а) площа Австралії з островами – 7704 тис. км²;

б) площа Австралії без островів – 7631 тис. км²;

в) площа островів – 73 тис. км²;

довжина берегової лінії Австралії – 19700 км.

3. Визначте протяжність материка з півночі на південь, із заходу на схід (у градусах і кілометрах), по меридіану між паралелями крайніх точок; по паралелі між меридіанами крайніх точок за масштабом карти та за довжиною 1° дуги.

4. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Австралії нанесіть географічні об'єкти суші, які зазначені у додатку Б.

5. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі покажіть тектонічні структури у межах Австралії.

6. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі позначте основні родовища корисних копалин.

7. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Австралії: а) по паралелі Південного тропіка; б) по 140° сх. д.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Австралії.
2. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Австралії.
3. Як відбувалося формування рельєфу Австралії упродовж усієї геологічної історії?
4. Схарактеризуйте тектонічну будову Австралії.
5. Морфоструктура Австралії.
6. Морфоскульптура Австралії.
7. Поширення корисних копалин на території материка.
8. Історія дослідження континенту.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №16

Тема. Клімат Австралії

Мета: зрозуміти вплив кліматичних чинників (факторів) на формування природи материка та взаємозв'язки між ними, навчитися характеризувати клімат континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть межі кліматичних поясів та областей Австралії.

2. Користуючись даними таблиці 1, побудуйте відповідні кліматограми.

Таблиця 1

Кліматичні показники міст Австралії

Сідней												
Місяць	С	Л	Б	К	Т	Ч	Л	С	В	Ж	Л	Г
t, °C	22,3	22,3	21,2	18,6	15,5	13,1	12,2	13,4	15,6	17,9	19,6	21,4
Опади, мм	101,5	118	130,2	126,4	121,2	130,5	98,6	80,6	68,9	77,4	83,8	77,9
Перт												
Місяць	С	Л	Б	К	Т	Ч	Л	С	В	Ж	Л	Г
t, °C	24,2	24,7	23	19,5	16,6	13,9	13,1	13,4	14,8	17	20,2	22,4
Опади, мм	16,5	9,1	19,8	38,8	89,5	134,7	153	128	89,2	43,1	22,1	6,4

3. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі материка покажіть розподіл опадів, переважаючі напрями вітрів та ізотерми січня та липня.

Контрольні питання:

1. Які основні чинники впливають на формування клімату на континенті? Схарактеризуйте їх.
2. Як океани здійснюють вплив на клімат Австралії?
3. Назвіть та схарактеризуйте кліматичні пояси у межах Австралії.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №17

Тема. Внутрішні води Австралії

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу гідрографічної мережі на континенті у зв'язку кліматом і рельєфом, дати характеристику найбільшим гідрографічним об'єктам.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Австралії нанесіть такі гідрографічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.
2. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика найбільших річок Австралії

Назва річки	Довжина, км	Площа басейну, км ²	Місце витоку та гирла	Кліматичні пояси, через які протікає річка
Муррей				
Вікторія				
Діамантина				
Фіцрой				
Купер-Крік				

3. Складіть таблицю найбільших озер материка за такими показниками, як місцезонашування на континенті, походження котловини, найбільша глибина, площа.

Контрольні питання:

1. Схарактеризуйте гідрографічну мережу Австралії.
2. Що таке кріки?
3. Які типи живлення та гідрологічний режим у річок Австралії?
4. До басейнів яких океанів належать річки Австралії?
5. Підземні води Австралії.
6. Озера Австралії.
7. Господарське використання гідрологічних об'єктів на материку.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №18

Тема. Ґрунтовий покрив і органічний світ Австралії

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Австралії нанесіть основні типи ґрунтів.

2. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Австралії нанесіть ареали домінуючих видів рослин і тварин материка.

3. Складіть таблицю основних видів рослин материка за такими показниками, як назва виду (українська, латинська), природна зона, домінуючий тип ґрунтів.

Контрольні питання:

1. Які особливості закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті?
2. Які ґрунти поширені на материку?
3. Які основні види рослин і тварин характерні для материка?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №19

Тема. Океанія. Природні зони та фізико-географічне районування Австралії і Океанії

Мета: визначити закономірності її різноманіття; вивчити схему фізико-географічного районування Австралії, навчитися робити комплексний фізико-географічний аналіз природних зон континенту; ознайомитися з специфікою природи Океанії.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. На контурну мапу Австралії нанесіть межі субконтинентів і фізико-географічних країн (рис. 1), підпишіть їх назви.

2. Схарактеризуйте фізико-географічні країни Австралії. Заповніть даними таблицю 2.

3. На контурній карті проведіть межі кліматичних поясів, у яких розташована Океанія та надпишіть їх назви.

3. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Океанії нанесіть географічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

Загальні особливості і внутрішні відмінності природи
фізико-географічних країн Австралії

Назва фізико-географічної країни	Тектонічна будова	Рельєф	Клімат	Поверхневі води	Природні зони
Західно-Австралійська плоскогірна країна					
Центральна низовинна країна					
Східно-Австралійська гірська країна					

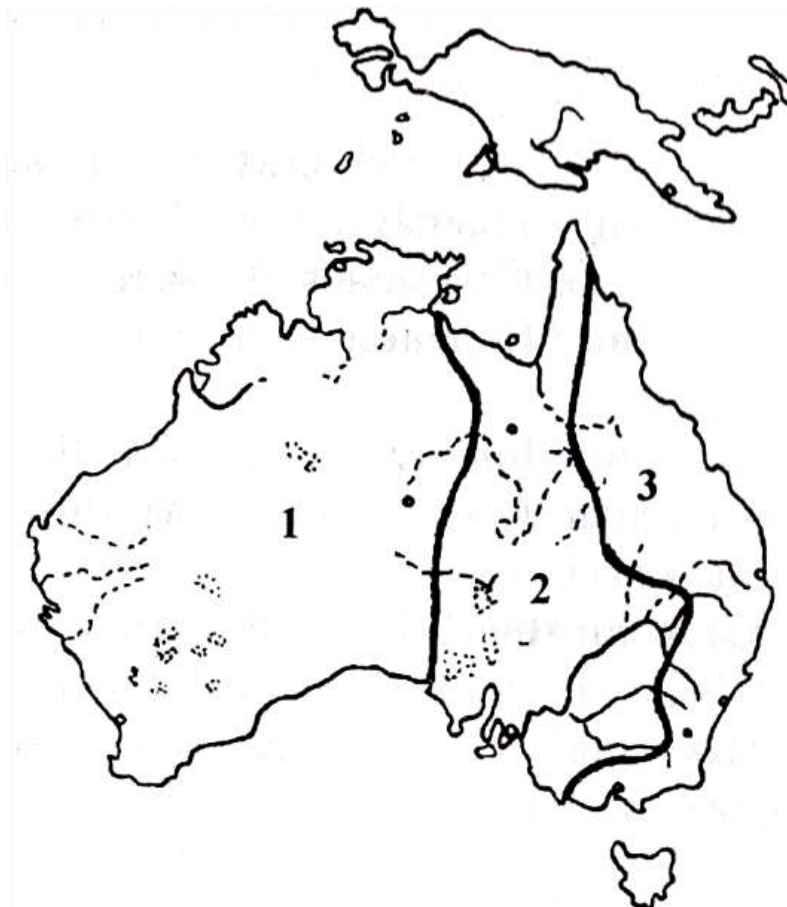

Рис. 1. Фізико-географічне районування Австралії

1. Західно-Австралійська плоскогірна країна;
2. Центральна низовинна країна;
3. Східно-Австралійська гірська країна.

_____ – Межі фізико-географічних країн.

Контрольні питання:

1. Природні зони Австралії.
2. До яких кліматичних поясів належать природні зони Австралії?
3. Океанія та її складові частини.
4. Поширення островів різного генезису у межах Океанії.
5. Органічний світ Океанії.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №20

Тема. Фізико-географічна характеристика Антарктиди і Антарктики

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості

Площа суходолу 14 000 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
масив Вінсон, 5 140 м

Найбільший шельфовий льодовик Рос-са, 538 000 км²

Найбільший острів Беркнер,
51 829 км²

Завдання.

1. Знайдіть на карті крайні точки Антарктиди та визначте їх географічні координати.

2. Проаналізуйте кліматограми узбережжя та центральної частини Антарктиди на рис. 1, заповніть даними таблицю 1.

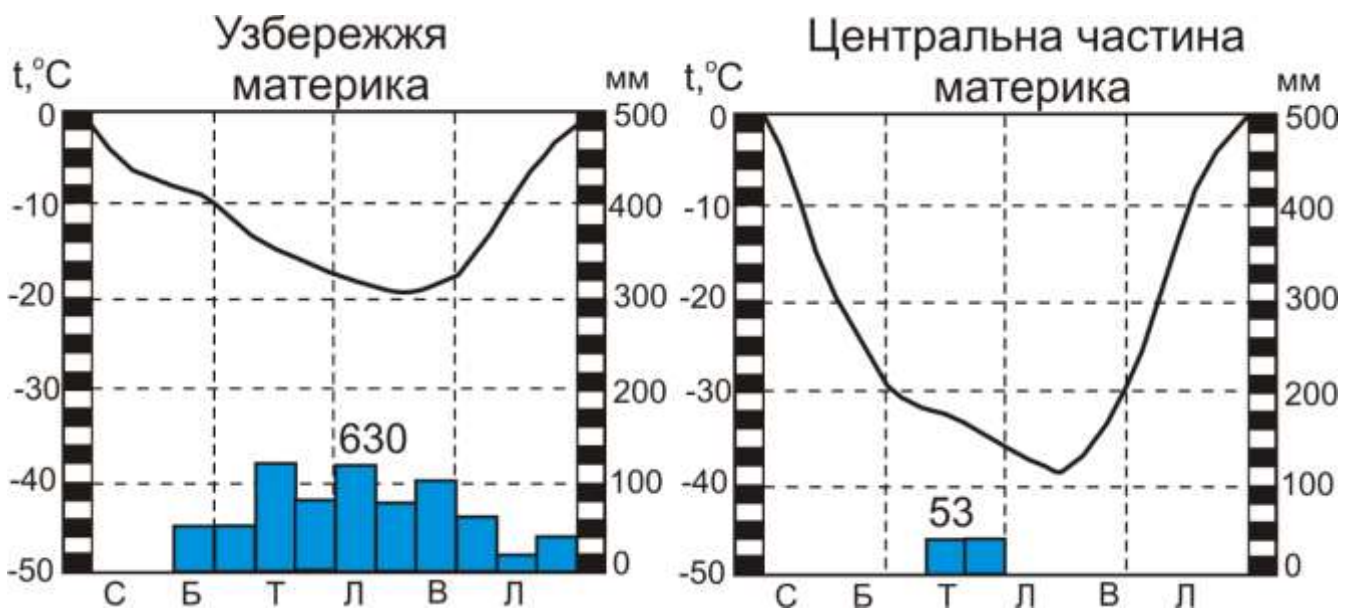

Рис. 1. Кліматограми узбережжя та центральної частини Антарктиди

Характеристика кліматограм узбережжя та центральної частини
Антарктиди

Місце вимірювань	Кліматичний пояс	Тип клімату	Півкуля	t літа, °С	t зими, °С	Кількість опадів, мм	Режим видання опадів

3. Користуючись атласом, намалюйте на контурній мапі основні кліматичні показники Антарктиди.

4. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Антарктиди: а) по 80° пд. ш.; б) по нульовому меридіану.

5. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Антарктики нанесіть географічні об'єкти суходолу, які зазначені у додатку Б.

6. На контурну мапу нанесіть усі діючі науково-дослідні станції на території Антарктиди.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Антарктиди.
2. Чим відрізняється Антарктида від Антарктики?
3. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Антарктиди.
4. Як відбувалося формування рельєфу Антарктиди упродовж усієї геологічної історії?
5. Схарактеризуйте тектонічну будову Антарктиди.
6. Своєрідність рельєфу Антарктиди.
7. Клімат Антарктиди.
8. Органічний світ Антарктиди.
9. Що таке антарктичні оазиси.
10. Історія дослідження континенту.
11. Антарктична станція «Академік Вернадський».

ПРАКТИЧНА РОБОТА №21

Тема. Географічне положення, тектонічна будова та рельєф Південної Америки

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка.

Теоретичні відомості

Площа суходолу 17 800 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
г. Аконкагуа, 6 959 м

Найменша висота від рівня моря
п-ів Вальдес, -40 м

Найпівнічніша точка материка
м. Гальїнас

Найпівденніша точка материка
м. Фроуерд

Найзахідніша точка материка
м. Паріньяс

Найсхідніша точка материка
м. Кабу-Бранку

Найдовша річка Амазонка (з Укаялі),
6 400 км

Найбільше озеро Маракайбо,
14 343 км²

Найбільший острів Вогняна Земля,
48 200 км²

Завдання.

1. Знайдіть на карті крайні точки Південної Америки та визначте їх географічні координати.

2. Визначте протяжність материка з півночі на південь, із заходу на схід (у градусах і кілометрах), по меридіану між паралелями крайніх точок; по паралелі між меридіанами крайніх точок за масштабом карти та за довжиною 1° дуги.

3. Обрахуйте ступінь розчленування материка за процентним відношенням площі островів і півостровів до площі материка та за площею материка, що припадає на 1 км берегової лінії.

Необхідні дані для виконання завдання:

Складіть математичну пропорцію, використавши такі дані:

- а) площа Південної Америки з островами – 18130 тис. км²;
- б) площа Південної Америки без островів – 17980 тис. км²;
- в) площа островів і півостровів – 200 тис. км²;
- г) довжина берегової лінії – 26 тис. км.

4. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі покажіть тектонічні структури у межах Південної Америки.

5. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі позначте основні родовища корисних копалин.

6. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Південної Америки: а) по 10° пд. ш.; б) по 70° зх. д.

7. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Південної Америки географічні об'єкти суходолу, які зазначені у додатку Б.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Південної Америки.
2. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Південної Америки.
3. Як відбувалося формування рельєфу Південної Америки упродовж усієї геологічної історії?
4. Схарактеризуйте тектонічну будову Південної Америки.
5. Морфоструктура Південної Америки.
6. Морфоскульптура Південної Америки.
7. Поширення корисних копалин на території материка.
8. Історія дослідження континенту.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №22

Тема. Клімат Південної Америки

Мета: зрозуміти вплив кліматичних чинників (факторів) на формування природи материка та взаємозв'язки між ними, навчитися характеризувати клімат континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть межі кліматичних поясів та областей Південної Америки.

2. Проаналізуйте кліматограми міст Південної Америки на рис. 1 заповніть даними таблицю 1.

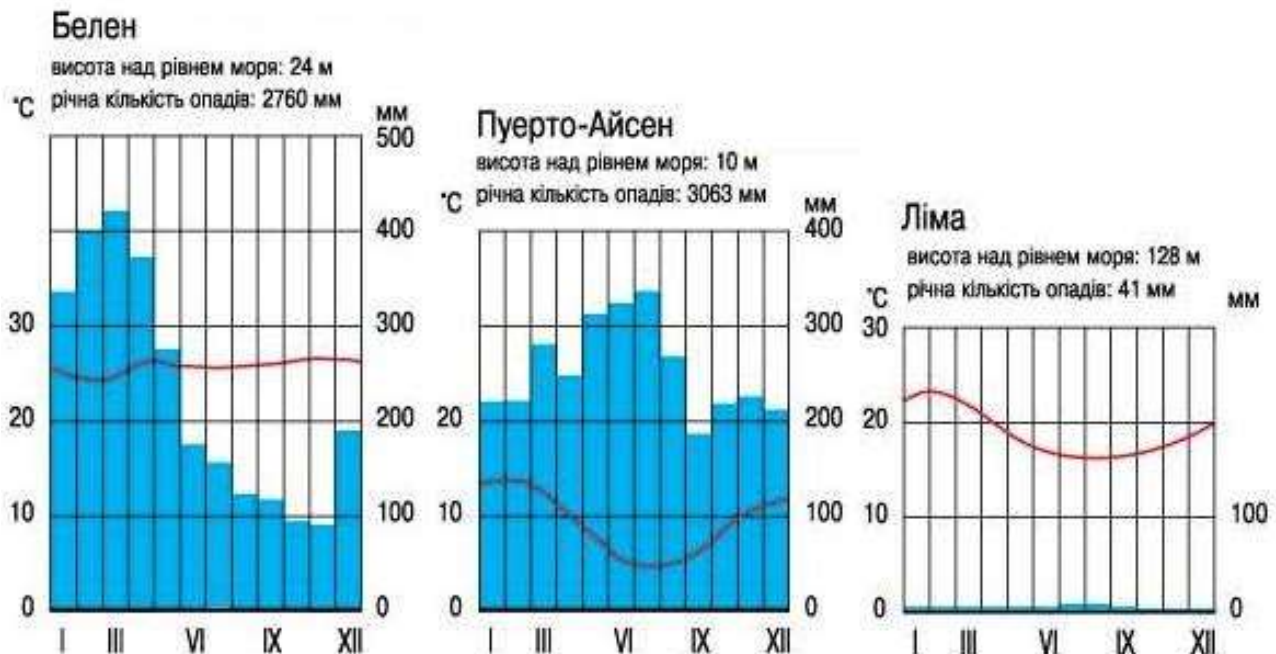

Рис. 1. Кліматограми міст Південної Америки

Характеристика кліматограм міст Південної Америки

Назва міста	Кліматичний пояс	Тип клімату	Півкуля	t літа, °C	t зими, °C	Кількість опадів, мм	Режим видання опадів

3. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі материка покажіть розподіл опадів, переважаючи напрями вітрів та ізотерми січня та липня.

Контрольні питання:

1. Які основні чинники впливають на формування клімату на континенті? Схарактеризуйте їх.
2. Як океани здійснюють вплив на клімат Південної Америки?
3. Назвіть та схарактеризуйте кліматичні пояси у межах Південної Америки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №23

Тема. Внутрішні води Південної Америки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу гідрографічної мережі на континенті у зв'язку кліматом і рельєфом, дати характеристику найбільшим гідрографічним об'єктам.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Південної Америки нанесіть гідрографічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. Проаналізуйте поширення на території Південної Америки річок та схарактеризуйте їх основні параметри. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика найбільших річок Південної Америки

Назва річки	Довжина, км	Площа басейну, км ²	Місце витоку та гирла	Кліматичні пояси, через які протікає річка
Амазонка				
Мадейра				
Жапура				
Оріноко				
Магдалена				
Сан-Франсіску				
Парана				
Парагвай				
Уругвай				

3. Складіть таблицю найбільших озер материка за такими показниками, як місцезонашування на континенті, походження котловини, найбільша глибина, площа.

Контрольні питання:

1. Схарактеризуйте гідромережу Південної Америки.
2. Які типи живлення та гідрологічний режим у річок Південної Америки?
3. До басейнів яких океанів належать річки Південної Америки?
4. Підземні води Південної Америки.
5. Озера Південної Америки.
6. Болота Південної Америки.
7. Льодовики Південної Америки.
8. Господарське використання гідрологічних об'єктів на материку.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №24

Тема. Ґрунтовий покрив і органічний світ Південної Америки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні типи ґрунтів Південної Америки.
2. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Південної Америки нанесіть ареали домінуючих видів рослин і тварин материка.
3. Складіть таблицю основних видів рослин материка за такими показниками, як назва виду (українська, латинська), природна зона, домінуючий тип ґрунтів.

Контрольні питання:

1. Які особливості закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті?
2. Які ґрунти поширені на материку?
3. Які основні види рослин і тварин характерні для материка?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №25

Тема. Природні зони та фізико-географічне районування Південної Америки

Мета: вивчити схему фізико-географічного районування материка, навчитися робити комплексний фізико-географічний аналіз природних зон континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. На контурну мапу Південної Америки нанесіть межі частин континенту та фізико-географічних країн (рис. 2), підпишіть їх назви.

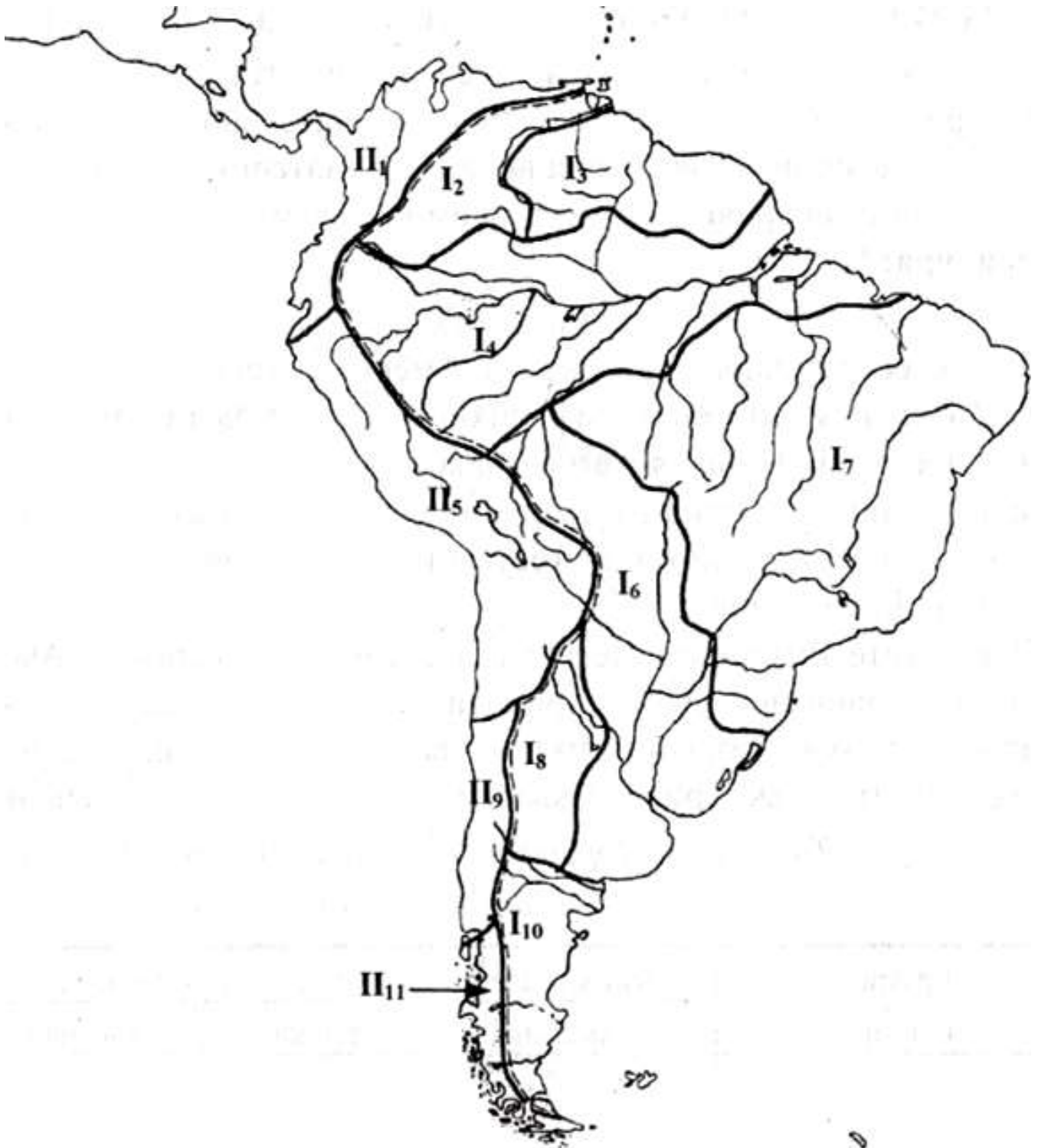

Рис. 2. Фізико-географічне районування Південної Америки

I. Рівнинний схід материка:

2. Орінокська рівнинна країна;
3. Гвіанська нагірно-низовинна країна;
4. Амазонська низовинна країна;

6. Внутрішня рівнинна країна;
7. Бразильська плоскогірна країна;
8. Передкордильєрська гірсько-улоговинна країна;
10. Патагонська платоподібна країна;

II. Андійський захід материка:

1. Північно-Андійська гірська країна;
5. Центральна-Андійська гірська країна;
9. Чилійсько-Андійська гірська країна;
11. Патагонсько-Андійська гірська країна.

----- – Межі частин континенту;
 _____ – межі фізико-географічних країн.

2. Схарактеризуйте (на власний вибір) 2 фізико-географічні країни з кожної із частин континенту Південної Америки. Заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Загальні особливості і внутрішні відмінності природи
 фізико-географічних країн Південної Америки

Назва фізико-географічної країни	Тектонічна будова	Рельєф	Клімат	Поверхневі води	Природні зони

3. Користуючись додатковою літературою та інтернет-джерелами опишіть (на власний вибір) 1 природну зону материка.

Контрольні питання:

1. Які природні зони сформувалися у Південній Америці?
2. Яким кліматичним поясам відповідають ті чи інші природні зони?
3. Назвати фізико-географічні країни Південній Америці. Дати фізико-географічну характеристику кожної.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №26

Тема. Географічне положення, тектонічна будова та рельєф Північної Америки

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка

Теоретичні відомості

Площа суходолу 24 200 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
г. Мак-Кінлі, 6 194 м

Найменша висота від рівня моря
Долина Смерті, -86 м

Найпівнічніша точка материка
м. Мерчисон

Найпівденніша точка материка
м. Мар'ято

Найзахідніша точка материка
м. Принца Уельського

Найсхідніша точка материка
м. Сент-Чарльз

Найдовша річка Міссісіпі (з Міссурі),
6 019 км

Найбільше озеро Верхнє,
82 100 км²

Найбільший острів Гренландія,
2 175 600 км²

Завдання.

1. Знайдіть на карті крайні точки Північної Америки та визначте їх географічні координати.

2. Визначте протяжність материка з півночі на південь, із заходу на схід (у градусах і кілометрах), по меридіану між паралелями крайніх точок; по паралелі між меридіанами крайніх точок за масштабом карти та за довжиною 1° дуги.

3. Обрахуйте ступінь розчленування материка за процентним відношенням площі островів до площі материка та за площею материка, що припадає на 1 км берегової лінії.

Необхідні дані для виконання завдання:

Складіть математичну пропорцію, використавши такі дані:

- а) площа Пн. Америки без островів – 20360 тис. км²;
- б) площа Пн. Америки з островами – 24230 тис. км²;
- в) довжина берегової лінії – 60 тис. км.

4. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі покажіть тектонічні структури у межах Північної Америки.

5. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі позначте основні родовища корисних копалин.

6. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Північної Америки: а) по 40° пн. ш.; б) по 100° зх. д.

7. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Північної Америки нанесіть географічні об'єкти суходолу, які зазначені у додатку Б.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Північної Америки.
2. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Північної Америки.
3. Як відбувалося формування рельєфу Північної Америки упродовж усієї геологічної історії?
4. Схарактеризуйте тектонічну будову Північної Америки.
5. Морфоструктура Північної Америки.
6. Морфоскульптура Північної Америки.
7. Поширення корисних копалин на території материка.
8. Історія дослідження континенту

ПРАКТИЧНА РОБОТА №27

Тема. Клімат Північної Америки

Мета: зрозуміти вплив кліматичних чинників (факторів) на формування природи материка та взаємозв'язки між ними, навчитися характеризувати клімат континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть межі кліматичних поясів та областей Північної Америки.
2. Користуючись даними таблиці 1, побудуйте відповідні кліматограми.

Таблиця 1

Кліматичні показники міст Північної Америки

Ном												
Місяць	С	Л	Б	К	Т	Ч	Л	С	В	Ж	Л	Г
t, °C	-14,9	-13,7	-12,1	-6,4	2,7	8,8	11,2	10,1	6	-1,8	-8,4	-12,5
Опади, мм	24	24	17	19	22	25	54	82	62	41	31	27
Нью-Йорк												
Місяць	С	Л	Б	К	Т	Ч	Л	С	В	Ж	Л	Г
t, °C	0,3	1,8	5,8	11,7	16,9	21,9	24,7	24	20	13,8	8,7	3,1
Опади, мм	104,9	80	111	108,7	119,1	97,5	117,3	107,2	107,4	97,8	110,7	100,3

3. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі материка покажіть розподіл опадів, переважаючі напрями вітрів та ізотерми січня та липня.

Контрольні питання:

1. Які основні чинники впливають на формування клімату на континенті? Схарактеризуйте їх.
2. Як океани здійснюють вплив на клімат Північної Америки?

3. Назвіть та схарактеризуйте кліматичні пояси у межах Північної Америки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №28

Тема. Внутрішні води Північної Америки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу гідрографічної мережі на континенті у зв'язку кліматом і рельєфом, дати характеристику найбільшим гідрографічним об'єктам.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Північної Америки нанесіть гідрографічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. Проаналізуйте поширення на території Північної Америки річок та схарактеризуйте їх основні параметри. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика найбільших річок Північної Америки

Назва річки	Довжина, км	Площа басейну, км ²	Місце витоку та гирла	Кліматичні пояси, через які протікає річка
Міссісіпі				
Міссурі				
Маккензі				
Юкон				
Колорадо				
Огайо				

3. Складіть таблицю найбільших озер материка за такими показниками, як місцерозташування на континенті, походження котловини, найбільша глибина, площа.

Контрольні питання:

1. Схарактеризуйте гідромережу Північної Америки.
2. Які типи живлення та гідрологічний режим у річок Північної Америки?
3. До басейнів яких океанів належать річки Північної Америки?
4. Підземні води Північної Америки.
5. Озера Північної Америки.
6. Болота Північної Америки.
7. Льодовики Північної Америки
8. Господарське використання гідрологічних об'єктів на материк.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №29

Тема. Ґрунтовий покрив і органічний світ Північної Америки

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні типи ґрунтів Північної Америки.

2. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Північної Америки нанесіть ареали домінуючих видів рослин і тварин материка.

3. Складіть таблицю основних видів рослин материка за такими показниками, як назва виду (українська, латинська), природна зона, домінуючий тип ґрунтів.

Контрольні питання:

1. Які особливості закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті?
2. Які ґрунти поширені на материку?
3. Які основні види рослин і тварин характерні для материка?

ПРАКТИЧНА РОБОТА №30

Тема. Природні зони та фізико-географічне районування Північної Америки

Мета: вивчити схему фізико-географічного районування материка, навчитися робити комплексний фізико-географічний аналіз природних зон континенту.

Завдання.

1. На контурну мапу Північної Америки нанесіть межі частин континенту та фізико-географічних країн (рис. 1), підпишіть їх назви.

2. Схарактеризуйте (на власний вибір) 2 фізико-географічні країни з кожної із частин континенту Північної Америки. Заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Загальні особливості і внутрішні відмінності природи фізико-географічних країн Північної Америки

Назва фізико-географічної країни	Тектонічна будова	Рельєф	Клімат	Поверхневі води	Природні зони

3. Користуючись додатковою літературою та інтернет-джерелами опишіть (на власний вибір) 1 природну зону материка.

Контрольні питання:

1. Природні зони Північної Америки.
2. Відповідність природних зон Північної Америки кліматичним поясам.
3. Фізико-географічні країни Північної Америки та особливості їх

природи.

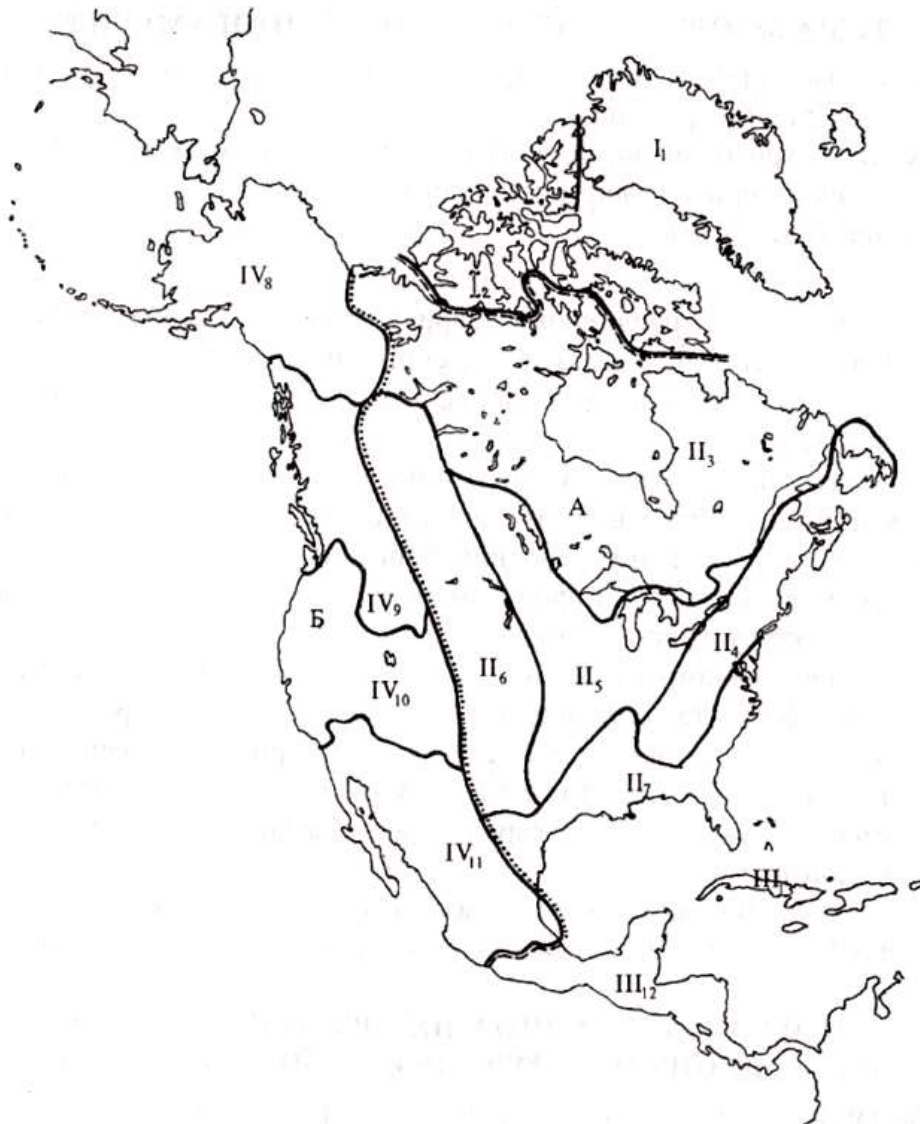

Рис. 1. Фізико-географічне районування Північної Америки

А. Рівнинний схід материка

I. Американський сектор Арктики і Субарктики:

1. Гренландська льодовикова країна;
2. Канадсько-Арктична острівна країна.

II. Рівнинний схід материка:

3. Лаврентійська низовинно-височинна країна;
4. Аппалацька гірська країна;
5. Центральна рівнинна країна;
6. Велика рівнинна країна;
7. Берегова рівнинна країна.

III. Центральна Америка:

12. Центрально-Американська вулканічна країна;
13. Антильська острівна країна.

Б. Кордильєрський захід

8. Аляскінсько-Кордильєрська гірська країна;
9. Канадсько-Кордильєрська гірська країна;
10. Південно-Кордильєрська нагірно-гірська країна;
11. Мексиканська гірсько-нагірна країна.

..... – Межі частин континенту;

_____ – межі фізико-географічних країн.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №31

Тема. Географічне положення, тектонічна будова та рельєф Євразії

Мета: зрозуміти вплив фізико-географічного положення материка на формування його природи; виявити вплив геологічної будови на формування поверхні континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка, циркуль-вимірювач, міліметровий папір, чорна гелева ручка.

Теоретичні відомості

Площа суходолу 54 600 000 км²

Найбільша висота над рівнем моря
г. Джомолунгма (Еверест), 8 850 м

Найменша висота від рівня моря
рівень Мертвого моря, -400 м

Найпівнічніша точка материка
м. Челюскін

Найпівденніша точка материка
м. Піай

Найзахідніша точка материка
м. Рока

Найсхідніша точка материка
м. Дежньова

Найдовша річка Янцзи (Чанцзян),
6 300 км

Найбільше озеро Каспійське море,
376 000 км²

Найбільший острів Калімантан,
744 100 км²

Завдання.

1. Знайдіть крайні точки Євразії, визначте їх координати і опишіть місцезорозташування.

2. Визначте протяжність материка з півночі на південь, із заходу на схід (у градусах і кілометрах), по меридіану між паралелями крайніх точок; по паралелі між меридіанами крайніх точок за масштабом карти та за довжиною 1° дуги.

3. Обрахуйте ступінь розчленування материка за процентним відношенням площі островів і півостровів до площі материка та за площею материка, що припадає на 1 км берегової лінії.

Необхідні дані для виконання завдання:

Складіть математичну пропорцію, використавши такі дані:

а) площа Євразії з островами – 54,1 млн км²;

б) площа Євразії без островів – 50,7 млн км²;

в) площа островів – 3,4 млн км²;

г) довжина берегової лінії – 108600 км.

4. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі покажіть

тектонічні структури у межах Північної Америки.

5. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі позначте основні родовища корисних копалин.

6. На міліметровому папері зобразіть гіпсометричні профілі поверхні Євразії: а) по 40° пн. ш.; б) по 80° сх. д.

7. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Євразії нанесіть географічні об'єкти суходолу, які зазначені у додатку Б.

Контрольні питання:

1. Дайте характеристику фізико-географічного положення Євразії.
2. Дайте характеристику основним рисам рельєфу Євразії.
3. Як відбувалося формування рельєфу Євразії упродовж усієї геологічної історії?
4. Схарактеризуйте тектонічну будову Євразії.
5. Морфоструктура Євразії.
6. Морфоскульптура Євразії.
7. Поширення корисних копалин на території материка.
8. Історія дослідження континенту

ПРАКТИЧНА РОБОТА №32

Тема. Клімат Євразії

Мета: зрозуміти вплив кліматичних чинників (факторів) на формування природи материка та взаємозв'язки між ними, навчитися характеризувати клімат континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть межі кліматичних поясів та областей Євразії.

2. Проаналізуйте кліматограми міст Євразії на рис. 1 заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Характеристика кліматограм міст Південної Америки

Назва міста	Кліматичний пояс	Тип клімату	Півкуля	t літа, °C	t зими, °C	Кількість опадів, мм	Режим видання опадів

3. Користуючись географічним атласом, на контурній мапі материка покажіть розподіл опадів, переважаючи напрями вітрів та ізотерми січня та липня.

Контрольні питання:

1. Які основні чинники впливають на формування клімату на континенті? Схарактеризуйте їх.
2. Як океани здійснюють вплив на клімат Євразії?
3. Назвіть та схарактеризуйте кліматичні пояси у межах Євразії.

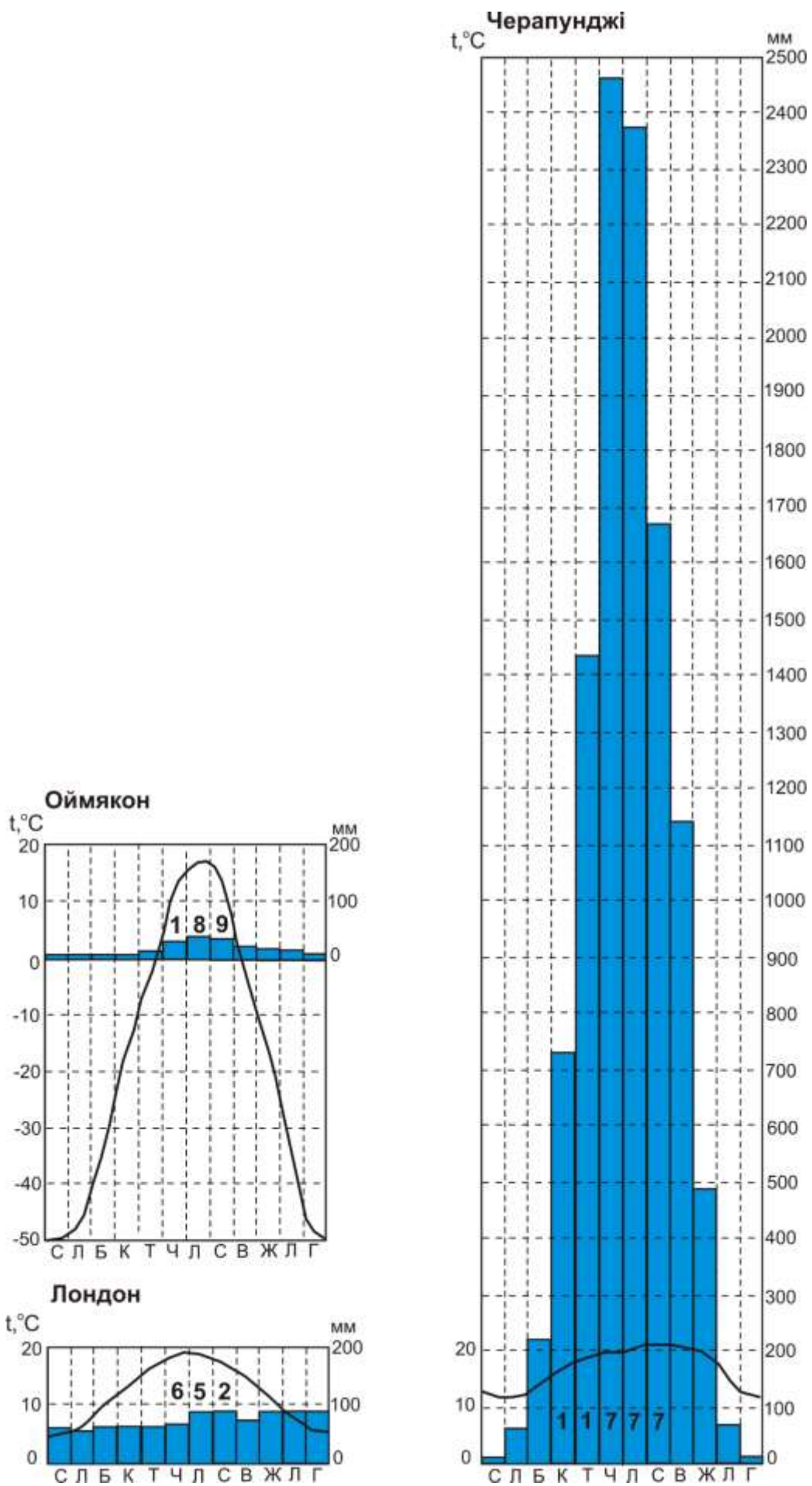

Рис. 1. Кліматограми міст Євразії

ПРАКТИЧНА РОБОТА №33

Тема. Внутрішні води Євразії

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу гідрографічної мережі на континенті у зв'язку кліматом і рельєфом, дати характеристику найбільшим гідрографічним об'єктам.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Євразії нанесіть гідрографічні об'єкти, які зазначені у додатку Б.

2. Проаналізуйте поширення на території Євразії річок та схарактеризуйте їх основні параметри. Заповніть даними таблицю 2.

Таблиця 2

Характеристика найбільших річок Євразії

Назва річки	Довжина, км	Площа басейну, км ²	Місце витоку та гирла	Кліматичні пояси, через які протікає річка
Янцзи				
Хуанхе				
Об				
Меконг				
Волга				
Дунай				
Урал				
Дніпро				

3. Складіть таблицю найбільших озер материка за такими показниками, як місцезосташування на континенті, походження котловини, найбільша глибина, площа.

Контрольні питання:

1. Схарактеризуйте гідрографічну мережу Євразії.
2. Які типи живлення та гідрологічний режим у річок Євразії?
3. До басейнів яких океанів належать річки Євразії?
4. Підземні води Євразії.
5. Озера Євразії.
6. Болота Євразії.
7. Льодовики Євразії.
8. Господарське використання гідрологічних об'єктів на материках.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №34

Тема. Ґрунтовий покрив і органічний світ Євразії

Мета: зрозуміти закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу нанесіть основні типи ґрунтів Євразії.

2. Користуючись географічним атласом, на контурну мапу Євразії нанесіть ареали домінуючих видів рослин і тварин материка.

3. Складіть таблицю основних видів рослин материка за такими показниками, як назва виду (українська, латинська), природна зона, домінуючий тип ґрунтів.

Контрольні питання:

1. Які особливості закономірності територіального розподілу ґрунтового покриву і органічного світу на континенті?
2. Які ґрунти поширені на материку?
3. Чому ґрунти степів Євразії відрізняються високою родючістю?
4. Схарактеризуйте рослинний світ Євразії.
5. Опишіть фауну Євразії.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №35

Тема. Природні зони та фізико-географічне районування Євразії

Мета: вивчити схему фізико-географічного районування материка, навчитися робити комплексний фізико-географічний аналіз природних зон континенту.

Матеріали та обладнання: загальногеографічна мапа світу, фізико-географічні атласи, контурні мапи материків і океанів, різнокольорові олівці, лінійка.

Завдання.

1. На контурну мапу Євразії нанесіть межі частин континенту та фізико-географічних країн (рис. 1), підпишіть їх назви.

2. Схарактеризуйте (на власний вибір) 2 фізико-географічні країни з кожної із частин континенту Північної Америки. Заповніть даними таблицю 1.

Таблиця 1

Загальні особливості і внутрішні відмінності природи
фізико-географічних країн Євразії

Назва фізико-географічної країни	Тектонічна будова	Рельєф	Клімат	Поверхневі води	Природні зони

3. Користуючись додатковою літературою та інтернет-джерелами опишіть (на власний вибір) 1 природну зону материка.

Контрольні питання:

1. Природні зони Євразії.
2. Відповідність природних зон Євразії кліматичним поясам.
3. Фізико-географічні країни Євразії та особливості їх природи.

Рис. 1. Фізико-географічне районування Євразії

I. Острівна Арктика і Субарктика:

1. Європейсько-Арктична льодовиково-острівна країна;
2. Ісландська вулканічно-острівна країна;
3. Азіатсько-Арктична льодовиково-острівна країна.

II. Західна Європа:

4. Британська острівна країна;
5. Середньо-Європейська гірсько-низовинна країна;
6. Альпійсько-Карпатська гірська країна.

III. Східна Європа:

7. Феноскандинавська гірсько-рівнинна країна;
8. Східно-Європейська рівнинна країна;
9. Кримсько-Кавказька гірська країна;
10. Уральська гірська країна.

IV. Північна Азія:

11. Західно-Сибірська рівнинна країна;
12. Алтайсько-Саянська гірсько-котловинна країна;
13. Середньо-Сибірська плоскогірна країна;
14. Байкальська гірсько-плоскогірна країна;
15. Верхоянсько-Чукотська низовинно-нагірна країна.

V. Середземномор'я та Передня Азія:

16. Середземноморська рівнинно-гірська країна;
17. Малоазійська нагірно-гірська країна;
18. Вірменська вулканічно-гірська країна;
19. Іранська нагірно-гірська країна.

VI. Середня і Центральна Азія:

20. Середньоазійська (Туранська) рівнинна країна;
21. Казахська дрібносопкова країна;
22. Тянь-Шаньська гірсько-котловинна країна;
23. Центральнoазійська (Гобійська) рівнинна країна;

VII. Висока Азія:

24. Гіндокушо-Каракорумська гірська країна;
25. Тибетська гірсько-нагірна країна.

VIII. Східна Азія:

26. Амурська гірсько-рівнинна країна;
27. Корейсько-Китайська гірсько-рівнинна країна;

IX. Острівна Східна і Південно-Східна Азія:

28. Курило-Камчатська вулканічна країна;
29. Сахалінсько-Японська вулканічно-острівна країна;
30. Тайвано-Філіпінська вулканічно-острівна країна;
31. Молукксько-Калімантанська острівна країна;
32. Суматро-Яванська вулканічно-острівна країна.

X. Південно-Західна Азія:

33. Левантська гірська країна;
34. Месопотамська низовинна країна;
35. Аравійська гірсько-нагірна країна.

XI. Південна Азія:

36. Гімалайська гірська країна;
37. Індо-Гангська рівнинна країна;
38. Індостанська (Деканська) плоскогірна країна;
39. Індо-Китайська гірсько-рівнинна країна.

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ
ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1. Пангея та Панталасса: історія розвитку
2. Особливості формування моря Теніс
3. Основні етапи формування материка Лавразія
4. Гондвана: історія формування та розвитку
5. Маріанська западина як найглибоководніша точка планети
6. Феномен Ель-Ніньйо
7. Тихоокеанський вогняний пояс
8. Австрало-Азіатське середземне море
9. Острови Туамоту
10. Щитові вулкани Гавайських островів
11. Північно-Американська котловина
12. Підводні хребти Атлантичного океану
13. Саргасове море
14. Острів Святої Єлени
15. Специфіка течії Гольфстрім та її вплив на клімат Землі
16. Мексиканська затока
17. Кокосові острови – архіпелаг в Індійському океані
18. Антарктична циркумполярна течія
19. Бенгальська затока
20. Проблеми виокремлення Південного океану
21. Арафурське море
22. Австрало-Антарктичне підняття
23. Гренландія – найбільший острів Землі
24. Архіпелаг Шпіцберген
25. Хребет Менделєєва
26. Арктичний антициклон: особливості формування та розвитку
27. Земля Франца-Йосифа
28. Чукотське море
29. Гірська система Памір
30. Гора Фудзі
31. Озеро Балхаш
32. Річка Влтава
33. Гібралтарська протока
34. Кумо-Маницька западина
35. Стратовулкан Кіліманджаро
36. Драконові гори
37. Сейшельські острови
38. Озеро Тана та річка Блакитний Ніл
39. Савана Африки
40. Нубійська пустеля
41. Гірська система Аппалачі

42. Річка Огайо
43. Великий каньйон Колорадо
44. Арктичний архіпелаг
45. Долина смерті
46. Озеро Гурон
47. Льянос-Оріноко
48. Озеро Тітікака
49. Діючий вулкан Котопахі
50. Сельва Південної Америки
51. Пустеля Сечура
52. Водоспад семи каскадів Гуаїри
53. Антарктичний півострів
54. Вулкан Еребус
55. Трансантарктичні гори
56. Море Росса
57. Антарктична платформа
58. Флора Антарктиди
59. Острів Тасманія
60. Пустеля Сімпсона
61. Великий водороздільний хребет
62. Басейн річки Муррей
63. Острови Товариства
64. Флора і фауна Океанії
65. Фіорди Скандинавського півострова
66. Пустеля Атакама

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас вчителя / редкол. : Ж. Бонк, І. Дрогушевська, І. Європіна та ін. Київ : ДНВП «Картографія», 2010. 328 с.
2. Атлас світу / редкол. : В. О. Гречаний та ін. Київ : НВП «Картографія», 1997. 48 с.
3. Атлас світу / редкол. : Т. О. Ремізовська та ін. Київ : НВП «Картографія», 1999. 216 с.
4. Барановська О. В. Фізична географія материків та океанів : навч. посіб. : у 2 ч. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. Ч. 1 : Світовий океан, Африка, Австралія, Океанія, Південна Америка 306 с.
5. Барановська О. В. Фізична географія материків та океанів : навч. посіб. : у 2 ч. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Ч. 2 : Північна Америка та Євразія. 378 с.
6. Безруков Ю. Ф. Физическая география материков и океанов. Евразия : учеб. пособ. Симферополь : Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2000. Т. 1. 72 с.
7. Будз М. Д. Короткий термінологічний словник-довідник з фізичної географії материків і океанів : навч. посіб. Рівне, 2006. 80 с.
8. Власова Т. В., Аршинова М. А., Ковалева Т. А. Физическая география материков и океанов : учеб. пособ. 4-е изд. Москва : Академия, 2009. 640 с.
9. Волошин І. І., Чирка В. Г. Географія Світового океану : навч. посіб. для вчителів. Київ : Перун, 1996. 224 с.
10. Гаврилюк В. С. Північна Америка. Фізико-географічна характеристика : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1971. 143 с.
11. Гаврилюк В. С. Фізична географія Південної Америки : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1993. 135 с.
12. Галицький В. І. Географічні відкриття, дослідження і дослідники. Київ : Радянська школа, 1988. 239 с.
13. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) : навч. посіб. Вінниця : Віндрук, 2005. 464 с.
14. Добрынин Б. Ф. Физическая география Западной Европы. Москва : Учпедгиз, 1948. 416 с.
15. Жучкевич В. А., Лавринович М. В. Физическая география материков и океанов : в 2 ч. Минск : Университетское, 1986–1987.
16. Залогин Б. С., Кузьминская К. С. Мировой океан. Москва : Академия, 2001. 330 с.
17. Ковалишин Д. І. Практикум з фізичної географії материків і океанів. Тернопіль : Підручники і посібники, 1999. 88 с.
18. Корнеєв В. П. Історія вивчення материків і океанів. Кам'янець-Подільський : Абетка НОВА, 2004. 308 с.
19. Костів Л. Я. Фізична географія материків та океанів. Африка : навч.-метод. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 184 с.
20. Лебедев Н. К. Завоевание Земли : Популярная история

- географических открытий и путешествий : в 2 т. / под ред. М. С. Бондарського. Москва : Воениздат, 1945–1947.
21. Марков К. К., Бардин В. И., Лебедев В. Л. и др. География Антарктиды. Москва : Мысль, 1968. 439 с.
 22. Міхелі С. В. Фізична географія Євразії : навч. посіб. Київ : Перун, 2019. 286 с.
 23. Міхелі С. В. Фізична географія Північної Америки : навч. посіб. Київ : Перун, 2019. 284 с.
 24. Орлёнок В. В., Курков А. А., Кучерявый П. П. и др. Физическая география : учеб. пособ. / под ред. В. В. Орлёнка. Калининград, 1998. 480 с.
 25. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів : в 2 ч. Вінниця : Гіпаніс. 2001. 410 с.
 26. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів : навч. посіб. : в 2 ч. Вінниця : Гіпаніс, 2005. Ч. 2 : Євразія. 510 с.
 27. По материкам и странам : (Южная и Северная Америка, Евразия) / сост. Н. П. Смирнова, А. А. Шибанова. 2-е изд., перераб. Москва : Просвещение, 1981. 208 с.
 28. Половина І. П. Фізична географія Європи : навч. посіб. Київ : АртЕК, 1998. 272 с.
 29. Притула Т. Ю., Еремина В. А., Спрялин А. Н. Физическая география материков и океанов : учеб. пособ. Москва : Владос, 2004. 688 с.
 30. Регіональна фізична географія поверхні Землі: навч. посіб. : у 2 ч. / [Д. Ковалишин, О. Волік, П. Дем'янчук та ін.]; за ред. М. Я. Сивого. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. 512 с.
 31. Романова Э. П., Алексеева Н. Н., Аршинова М. А. Физическая география материков и океанов : учебник : в 2 т. Москва : Академия, 2014. Т. 1. Физическая география материков. 464 с.
 32. Стадник О. Г. Відкриття й дослідження материків Землі. Харків : Основа, 2010. 96 с.
 33. Фізична географія материків та океанів : у 2 т. / [П. Г. Шищенко, О. В. Аріон, В. В. Удовиченко та ін.]; за ред. П. Г. Шищенка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. Т. 1 : Азія. 643 с.
 34. Фізична географія материків та океанів : у 2 т. / [П. Г. Шищенко, О. В. Аріон, В. В. Удовиченко та ін.]; за ред. П. Г. Шищенка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. Т. 2 : Європа. 464 с.
 35. Щербань М. І. Клімати земної кулі / Щербань М. І. Київ : Радянська школа, 1986. 234 с.
 36. Gregory K. J. The nature of physical geography. London : Edward Arnold, 1985. 262 p.
 37. Wegener A. The Origin of Continents and Oceans. Chelmsford : Courier Corporation, 1966. 246 p.
 38. Marsh W. M., Kaufman M. M. Physical Geography: Great Systems and Global Environments. Cambridge University Press, 2012. 720 p.

Інтернет-ресурси:

1. Географія. URL : <https://geoknigi.com/> (дата звернення : 04.07.2021).
2. Фізична географія. *Geograf*. URL : <http://www.geograf.com.ua/physical> (дата звернення : 04.07.2021).
3. Google Планета Земля. URL : <https://www.google.com.ua/intl/uk/earth/> (дата звернення : 04.07.2021).
4. Klimadiagramme weltweit. URL : <http://www.klimadiagramme.de/> (accessed : 04.07.2021).
5. Pidwirny M. Fundamentals of Physical Geography, 2nd ed., 2006. URL : <http://www.physicalgeography.net/fundamentals/contents.html> (accessed : 04.07.2021).
6. Solar system simulator. JPL. URL : <https://space.jpl.nasa.gov/> (accessed : 04.07.2021).
7. There's a new ocean now—can you name all 5? *National geographic*. URL : <https://www.nationalgeographic.com/environment/article/theres-a-new-ocean-now-can-you-name-all-five-southern-ocean> (accessed : 30.06.2021).
8. Wikimapia. URL : <http://wikimapia.org/#lang=en&lat=48.100095&lon=31.442871&z=6&m=w> (accessed : 04.07.2021).
9. Windy. URL : <https://www.windy.com/?48.748,30.215,5> (accessed : 04.07.2021).
10. World regional geography. URL : <https://open.lib.umn.edu/worldgeography/chapter/1-1-geography-basics/> (accessed : 04.07.2021).

ДОДАТОК А

**Зразок оформлення титульної сторінки до звіту
про виконання практичної роботи**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет
імені Івана Франка

Природничий факультет

Практична робота № _____
Тема _____

Виконав:
Здобувач вищої освіти
_____ групи

Перевірив: викладач

Житомир – 20____

ДОДАТОК Б
СПИСОК ГЕОГРАФІЧНИЙ НАЗВ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

ЄВРОПА

Миси

Канін Ніс
Маррокі
Нордкап
Нордкін
Рока
Сарич
Спартівенто
Тарханкут
Тенарон
Фіністерре

Півострови

Апенінський
Балканський
Бретань
Істрія
Канін
Керченський
Кольський
Корнуелл
Котантен
Кримський
Пелопоннес
Піренейський
Скандинавський
Таманський
Ютландія

Острови

Азорські
Аландські
Балеарські
Борнхольм
Вайгач
Великобританія
Медвежий
Гебрідські
Готланд
Еланд
Зеландія
Земля Франца-Йосифа
Зміїний
Ірландія
Ісландія
Кіпр

Колгуєв
Корсика
Кріт
Мальта
Нова Земля
Оркнейські
Родос
Сардинія
Сицилія
Фарерські
Фюн
Шетландські
Шпіцберген
Ян-Майєн

Річки

Везер
Вісла
Буг (Західний Буг)
Сян
Волга
Кама
Біла
Вятка
Чусова
Ока
Москва
Волхов
Гаронна
Гвадалквівір
Гвадіана
Дніпро
Десна
Сейм
Сож
Прип'ять
Псел
Тетерів
Інгулець
Дністер
Дон
Сіверський Донець
Хопер
Дору (Дуеро)
Дунай
Драва
Морава
Прут

Сава

Тиса
Західна Двіна
Кубань
Кума
Луара
Мезень
Нарва
Нева
Німан
Одер (Одра)
Печора
Південний Буг
Північна Двіна
По
Рейн
Рона
Свір
Сена
Тахо (Тежу)
Темза
Терек
Тибр
Урал
Шексна
Ебро
Ельба

Озера

Балатон
Баскунчак
Біле
Боденське
Венерн
Веттерн
Вигозеро
Гарда
Ельтон
Женевське
Ільмень
Імандра
Комо
Кубенське
Лаго-Маджоре
Ладозьке
Меларен
Несамовите
Онезьке

Преспа
Сайма
Світязь
Сегозеро
Селігер
Чудське
Ялпух

Водосховища
Волгоградське
Горьківське
Дніпровське
Камське
Каховське
Київське
Кременчуцьке
Куйбишевське
Рибінське
Цимлянське

Гори
Альпи
Апенніни
Арденни
Вогеци
Динари (Динарські Альпи)
Карпати
Кембрійські
Кримські
Пеннінські
Піренеї
Рейнські Сланцеві
Рудні
Скандинавські
Стара Планіна
Судети
Тюринзький Ліс
Уральські
Хібіни
Шварцвальд

Нагір'я
Центральний масив
Шотландське

Вершини
Герлаховський пік
Говерла
Монблан
Монте-Роза

Рівнини

Східноєвропейська
Низовини
Великопольська
Нижньодунайська
Оксько-Донська
Паданська
Паризький Басейн
Північно-Німецька
Поліська
Придніпровська
Прикаспійська
Причорноморська
Середньодунайська

Височини
Валдайська
Волино-Подільська
Волинська
Московська
Нормандська
Північні Ували
Приволзька
Придніпровська
Середньоросійська
Смоленська

Плато
Уфімське

Кряжі
Донецький
Тіманський

АЗІЯ

Миси
Аніва
Дежнева
Кумарі (Комарін)
Камау
Крільйон
Лопатка
Піай
Терпіння
Челюскін

Півострови
Апшеронський
Аравійський
Гиданський
Індокитай
Індостан

Камчатка
Корея
Красноводський
Ляодунський
Мала Азія
Малакка
Мангішлак
Синайський
Таймир
Фао
Чукотський
Шаньдунський
Ямал

Острови
Андаманські
Великі Зондські
Калімантан
Суматра
Сулавесі
Ява

Врангеля
Командорські
Курильські
Лаккадівські
Малі Зондські
Балі
Сумбава
Сумба
Тимор
Флорес
Мальдівські
Мінданао
Нікобарські
Новосибірські
Котельний
Новий Сибір
Де-Лонга
Ляховські
Великий Ляховський
Малий Ляховський
Північна Земля
Більшовик
Комсомолец
Жовтневої Революції
Піонер
Сахалін
Тайвань
Філіппінські
Хайнань
Цусіма
Шантарські

Шрі-Ланка (Цейлон)

Японські

Кюсю

Рюкю

Сікоку

Хоккайдо

Хонсю (Хондо)

Річки

Амур

Шилка

Аргунь

Зея

Бурея

Сунгарі

Уссурі

Амудар'я

Пяндж

Вахш

Анадир

Брахмапутра

Ганг

Євфрат

Єнісей

Ангара

Зеравшан

Нижня Тунгуска

Підкам'яна Тунгуска

Ілі

Інд

Індигірка

Іраваді

Колима

Кура

Аракс

Лена

Алдан

Вілюй

Вітім

Олекма (Ольокма)

Меконг

Оленьок

Об

Бія

Катунь

Іртиш

Тобол

Ріоні

Сіцзян

Сирдар'я

Карадар'я

Нарин

Тарім

Тигр

Хатанга

Хуанхе

Чу

Яна

Янцзи (Чан)

Озера

Алаколь

Аральське (Арал)

Байкал

Балхаш

Ван

Зайсан

Іссик-Куль

Каспійське

Кукунор

Лобнор

Мертве

Севан

Таймир

Телецьке

Тенгіз

Туз

Урмія (Резайє)

Ханка

Чани

Водосховища

Братське

Бухтарминське

Зейське

Красноярське

Мінгечаурське

Нурекське

Гори

Алтай

Гати (Західні і Східні)

Гімалаї

Гіндукуш

Загрос

Кавказькі

Каракорум

Копетдаг

Куньлунь

Наньшань

Памір

Понтійські

Саяни

Тань-Шань

Ельбрус

Нагір'я

Вірменське

Іранське

Корякське

Тибет

Хребти

Великий Кавказ

Великий Хінган

Верхоянський

Джугджур

Західний Саян

Серединний

Сіхоте-Алінь

Становий

Східний Саян

Черського

Яблоновий

Вершини

Бєлуха

Чоґорі (К2, Дапсанг,

Годуїн-Остен)

Дхаулагірі

Джомолунгма (Еверест,

Сагарматха)

Кінчинджунга

Пік Ісмаїла Самані (Пік

Комунізму)

Пік Абу Алі ібн Сіні (Пік

Леніна)

Перемоги

Тіріч-Мір (Тірічмір)

Улугмузтаг

Хан-Тенґрі

Чонг-Карликтаг (Шапка

Мономаха)

Плоскогір'я

Гобі

Декан

Середньосибірське

Рівнини

Велика Китайська

Західно-Сибірська

Туранська

Низовини

Західно-Сибірська
(північна частина
рівнини)
Індо-Гангська
Месопотамська
Туранська

Плато
Путорана
Устюрт

Кряжі
Єнісейський

АФРИКА

Миси
Агульяс (Голковий)
Альмаді
Гвардафуй
Доброї Надії
Ель-Аб'яд
Зелений
Кап-Блан
Рас-Гафун (Хафун)

Півострови
Бакасі
Зелений Мис
Капський півострів
Рас-Нуадібу
Сомалійський
Фарос

Острови
Амірантські
Вознесіння
Занзібар
Зеленого Мису
Канарські
Коморські
Мадагаскар
Мадейра
Маскаренські
Святої Єлени
Сейшельські

Річки
Замбезі
Конго
Ква (Касаї)
Убангі

Лімпопо
Нігер
Ніл
Кагера
Оранжева
Сенегал

Озера
Альберт
Вікторія
Едуард
Ківу
Мверу
Ньяса
Рудольф
Тана
Танганьїка
Чад

Водосховища
Асуанське
Кариба (р. Замбезі)
Оуен-Фоллс
(оз. Вікторія)

Гори
Атлас
Драконові
Камерун
Капські
Кенія
Кіліманджаро

Нагір'я
Абіссінське
Ахаггар
Ефіопське
Тібесті

Плоскогір'я
Східноафриканське
Катанга

ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Миси
Барроу
Мар'ято
Морріс-Джесеп
Принца Уельського
Сент-Чарльз
Фарвель

Півострови
Аляска
Бутія
Каліфорнія
Кенайський
Лабрадор
Мелвілл
Нова Шотландія
Сьюард
Флорида
Юкатан

Острови
Алеутські
Багамські
Банкс
Баффінова Земля
Бермудські
Великі Антильські
Гаїті
Куба
Пуерто-Ріко
Ямайка

Ванкувер
Вікторія
Гренландія
Елсмір
Земля Олександра
Кадьяк
Королеви Єлизавети
Малі Антильські
Гваделупа
Домініка
Мартиніка
Ньюфаундленд
Паррі (Перрі)

Річки
Атабаска
Колорадо
Колумбія
Фрейзер
Маккензі
Міссісіпі
Арканзас
Міссурі
Йеллоустон
Огайо
Ріо-Гранде
Саскачеван
Святого Лаврентія

Юкон

Озера

Атабаска
Велике Ведмеже
Велике Невільниче
Велике Солоне
Верхнє
Вінніпег
Вінніпегосіс
Гурон
Манітоба
Мічиган
Нікарагуа
Онтаріо
Оленяче
Ері

Водосховища

Гаррісон (р. Міссурі)
Манікуаган
(р. Манікуаган)
Мід (р. Колорадо)

Гори

Аппалачі
Каскадні
Кордильєри
Скелясті
Сьєрра-Невада

Хребти

Аляскінський
Брукса
Береговий

Плоскогір'я

Великий Басейн
Колорадо
Мексиканське

Рівнини

Великі
Центральні

Низовини

Міссісіпська
Примексиканська
Приатлантична

Вершини

Деналі (Мак-Кінлі)

Мітчелл

Орісаба
Попокатепетль
Святого Іллі

ПІВДЕННА АМЕРИКА

Миси

Гальїнас
Горн
Кабу-Бранку
Паріньяс
Фроуерд

Острови

Галапагос
Вогняна Земля
Тринідад
Фолклендські
Хуана Фернандеса
Робінзона Крузо
Александра
Селькірка

Річки

Амазонка
Мадейра
Ріу-Негру
Магдалена
Оріноко
Парана
Парагвай
Ріо-Негро
Сан-Франсіску
Уругвай

Озера

Аргентіно
Віедма
Каррера (Буенос-Айрес)
Мар Чікіта
Маракайбо
Поопо
Тітікака

Водосховища

Брокопондо
Ріо-Негро

Гори

Анди
Центральні

Сьєрра-де-Мар

Нагір'я

Бразильське

Плоскогір'я

Гвіанське

Плато

Патагонське

Рівнини

Центральні

Низовини

Амазонська
Ла-Платська
Орінокська

АВСТРАЛІЯ І ОКЕАНІЯ

Миси

Байрон
Йорк
Натураліста
Південний
Південно-Східний
Північно-Західний
Стіп-Пойнт

Півострови

Арнемленд
Белларін
Вільсонс-Промонторі
Ейр
Кейп-Йорк
Морнінгтон
Тасман

Острови

Гавайські
Каролінські
Кермандек
Маріанські
Маркізькі
Маршаллові
Молуккські
Нова Гвінея
Нові Гебриди
Нова Зеландія
Північний
Південний

Нова Каледонія
Самоа
Соломонові
Тасманія
Тонга
Туамоту
Фіджі

Річки

Дайамантина
Купер-Крік
Муррей
Голборн
Дарлінг
Кампаспе
Лаклан
Лоддон
Маррамбіджі
Мітта-Мітта
Фліндерс

Озера

Аргайл
Блакитне
Гіппсленд
Дов
Ейр
Маккензі
Рожеве
Сент-Клер
Хіллер

Гори

Східно-Австралійські
Австралійські Альпи
Блакитні

Хребти

Великий Вододільний

Плоскогір'я

Західно-Австралійське

Плато

Барклі

Вершини

Косцюшко
Таунсенд

Рівини

Західно-Австралійська

Низовини
Центральна

АНТАРКТИДА

Мис

Прайм-Хед (Сіфре)

Півострови

Антарктичний
Арцтовського
Едуарда VII
Київ
Мис Адер
Триніті

Острови

Петра I
Південна Джорджія
Південні Оркнейські
Південні Сандвічеві
Південні Шетландські
Скотта
Тристан-да-Кунья
Янг

ТИХИЙ ОКЕАН

Моря

Банда
Беллінсгаузена
Берингове
Жовте
Коралове
Молуккське
Охотське
Південно-Китайське
Росса
Сулавесі
Сулу
Східно-Китайське
Східно-Сибірське
Тасманове
Філіппінське
Флорес
Яванське
Японське

Затоки

Аляска
Анадирська

Аніва

Бакбо (Тонкінська)
Бохайвань
Брістольська
Західно-Корейська
Каліфорнійська
Карагінська
Кроноцька
Кука
Пенжинська губа
Петра Великого
Сіамська
Східно-Корейська
Терпіння
Удська губа
Шеліхова

Протоки

Бассова
Берингова
Зондська
Камчатська
Карімата
Корейська
Лаперуза
Малаккська
Магелланова
Макассарська
Невельського
Тайванська
Татарська
Торресова
Цугару (Сангарська)

Рельєф дна

Гори

Австрало-Антарктичне
підняття
Південно-Тихоокеанське
підняття
Східно-Тихоокеанське
підняття

Жолоби

Алеутський
Кермадек
Курило-Камчатський
Маріанський
Тонга
Яванський
Японський

АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН

Моря

Адріатичне
Азовське
Балтійське
Егейське
Іонічне
Ірландське
Карибське
Лігурійське
Мармурове
Північне
Саргасове
Середземне
Тірренське
Уедделла
Фракійське
Чорне

Затоки

Біскайська
Ботнічна
Брістольська
Венесуельська
Венеціанська
Габес
Гвінейська
Гондураська
Дар'єнська
Кадіська
Каркінітська
Кампече
Ліонська
Ла-Плата
Мексиканська
Москітос
Фанді
Ризька
Сан-Матіас
Сан-Хорхе
Святого Лаврентія
Таранто
Фінська

Протоки

Боніфачо
Босфор
Великий Бельт
Гібралтарська
Дарданелли

Датська
Дрейка
Ересунн (Зунд)
Кабота
Каттегат
Керченська
Ла-Манш
Малий Бельт
Мальтійська
Мессінська
Отранто
Па-де-Кале
Скагеррак
Туніська
Флоридська
Юкатанська

Рельєф дна

Хребти
Серединно-
Атлантичний

ІНДІЙСЬКИЙ ОКЕАН

Моря

Андаманське
Аравійське
Арафурське
Тиморське
Червоне

Затоки

Аденська
Бенгальська
Велика Австралійська
Карпентарія
Кач
Манарська
Оманська
Персидська
Спенсер

Протоки

Баб-ель-Мандебська
Мозамбікська
Ормузька
Полкська

Рельєф дна

Хребти
Центрально-Індійський
Західно-Індійський

ПІВНІЧНИЙ ЛЬОДОВИТИЙ ОКЕАН

Моря

Баренцове
Баффіна
Біле
Бофорта
Гренландське
Карське
Лаптевих
Норвезьке
Східно-Сибірське
Чукотське

Затоки

Байдарацька губа
Варангер-фіорд
Вест-фіорд
Гудзонова
Гиданська губа
Двінська губа
Єнісейська губа
Кандалакшська губа
Мезенська губа
Обська губа
Оленьокська губа
Онезька губа
Печорська губа
Тазовська губа
Таймирська
Хатангська
Чаунська губа
Чошська губа
Янська

Протоки

Вількицького
Горло Білого моря
Гудзонова
Дмитра Лаптева
Карські Ворота
Лонга
Мак-Клур
Маточкін Шар
Мелвілл
Саннікова
Шокальського
Югорський Шар
Рельєф дна
Хребти
Ломоносова
Менделєєва

Навчально-методичне видання

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ ТА ОКЕАНІВ

Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти
освітньої програми Середня освіта (Географія)
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

Укладач
Олександр Лаврик